

”Hienoo, että tämmönen on keksitty!”

Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiselle Ylä-Savon
SOTEn alueella

**Eliisa Miettinen
Leena Ojala
Aino Tuohineva**

Opinnäytetyö

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Eliisa Miettinen, Leena Ojala ja Aino Tuohineva	
Työn nimi "Hienoo, että tämmönen on keksitty!" Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiseksi Ylä-Savon SOTEn alueella.	
Päiväys 1.6.2012	Sivumäärä/Liitteet 46/3
Ohjaaja(t) Arja Pesola	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimme opinnäytetyössämme tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiseksi. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada selville biologisten vanhempien kokemuksia tukiperhetoiminnasta ja millaista merkitystä sillä on ollut heidän elämäänsä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, onko tukiperhetoiminta auttanut perheitä voimaantumaan ja ovatko lapsiperheen voimavarat ja hyvinvointi lisääntyneet perheessä tukiperhetoiminnalla.</p> <p>Toimeksiantajanamme toimi Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. Ylä-Savon SOTE on neljän kunnan liitto (Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi ja Iisalmi), joka järjestää terveyden- ja sairaanhoidon sekä sosiaalihuollon palveluita jäsenkuntiensa asukkaille. Toimeksiantajamme halusi saada tietoa tukiperhetyön merkittävydestä ja siitä, kuinka toimintaa voisi kehittää tällä alueella. Kohderyhmänämme olivat perheet, jotka ovat tukiperhetoiminnan asiakkaita Ylä-Savon SOTEn alueella.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilta. Teemahaastatteluihin osallistui viisi perhettä, joilla oli lastensuojelun avohuollon tukitoimenä tukiperhe. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä analyysillä. Opinnäytetyön pohjana toimi teoreettinen viitekehys, jossa perehdyimme voimaantumisteoriaan. Tämä auttoi meitä perehtymään syvemmin siihen, millaisia merkityksiä tukiperhetoiminnalla oli ollut lapsiperheiden voimaantumiseksi.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista selvisi, että vanhempien kokemukset toiminnasta olivat positiivisia ja vanhemmat olivat saaneet apua lasten hoitoon ja arki oli helpottunut. Tutkimuksen tuloksista tuli esille, että vanhemmat kokivat lisääntyneen vapaa-ajan oman jaksamisensa kannalta tärkeäksi. Tukiperhetoiminta kerrottiin olevan riittävä ja oikeanlainen tukimuoto, josta on ollut konkreettista hyötyä koko perheelle. Tukiperhe tukimuotona oli voimaannuttanut sekä lasta että vanhempaa.</p>	
Avainsanat Lastensuojelu, avohuollon tukitoimi, tukiperhe, voimaantuminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Miettinen Eliisa, Ojala Leena and Tuohineva Aino			
Title of Thesis "It's great that this kind of a thing has been invented!" The meaning of a support family on empowering families in Upper Savo area in social services and health care sector.			
Date	1.6.2012	Pages/Appendices	46/3
Supervisor(s) Arja Pesola			
Client Organisation/Partners Upper Savo Joint Municipal Authority of Social Services and Health			
<p>Abstract</p> <p>The meaning of support family activities on empowerment of families was studied in this thesis. The purpose of the thesis was to find out about the opinions of the biological parents whose children visit support families, what the parents think about support family activities and how they affect their lives. The aim of the study was to determine if support family activities were helping the empowerment of the families and if resources and well-being of families with children had increased.</p> <p>The client organization was Upper Savo Joint Municipal Authority of Social Services and Health which is a federation of four municipalities (Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi and Iisalmi). Upper Savo Joint Municipal Authority of Social Services and Health organizes health care and social services to residents of its member municipalities. The target group was families who are customers of the support family activities in the area of Upper Savo Joint Municipal Authority of Social Services and Health.</p> <p>This study was a qualitative research. The data were collected in theme interviews. The theme interviews were conducted with five families who have a support family supporting their needs as clients of child protection. The data were analyzed by inductive analysis. The study was based on a theoretical framework dealt with the theory of empowerment. This helped to study in more detail the meanings of family support activities on the empowerment of families with children.</p> <p>The study results showed that the parents' experiences of the activity were positive and they had received help in child care and everyday life was easier. The study results also showed that the parents felt that the increased leisure time was important for their own well-being. Support family activity was said to be adequate and the right kind of support, which had had tangible benefits for the whole family. A support family as a form of support had empowered both children and parents.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Child welfare, outpatient care support work, support family, empowerment</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
1.1	Aikaisemmat tutkimukset	8
1.2	Toimeksiantajan esittely.....	9
2	LASTENSUOJELU	11
2.1	Ennaltaehkäisevä lastensuojelu.....	11
2.2	Lastensuojelun avohuolto.....	12
2.2.1	Tukiperhetoiminta	13
2.2.2	Tukiperhetoiminta Ylä-Savon SOTEssa	15
3	VOIMAANTUMISTEORIA.....	17
3.1	Voimaantumisen edellytykset ja seuraukset	17
3.2	Voimaantumisen osaprosessit	18
3.2.1	Päämäärät ja kykyuskomukset.....	19
3.2.2	Kontekstiuskomukset	19
3.2.3	Emootiot	20
4	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	22
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tausta.....	22
4.2	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	23
4.3	Kohderyhmän valinta	24
4.4	Aineiston käsittely ja analysointi.....	24
4.5	Eettisyys ja luotettavuus.....	25
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1	Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiselle	29
5.2	Kehittämishaasteita toimeksiantajalle	33
6	POHDINTA	35
	LÄHTEET	39

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupa

Liite 2 Haastattelurunko

Liite 3 Kirje vanhemmille

1 JOHDANTO

Suomalaisista lapsista ja nuorista valtaosa voi hyvin, jopa paremmin kuin mikään muu aiempi sukupolvi. Samaan aikaan Suomessa on kuitenkin koko ajan kasvava lasten ja nuorten joukko, joilla on yhä monimuotoisempia ongelmia. Taustatekijät tällaisella kehityksellä ovat moninaiset. Yhteiskunnallisen ilmapiirin ja palveluiden muutoksella sekä lapsiperheiden taloudellisen tilanteen kehityksellä on luultavasti osuutensa nykytilanteeseen. (Taskinen 2010, 7.) Etenkin työelämän epävarmuuden lisääntyminen ja työttömyyden kasvu näkyvät lapsiperheissä. Sen seurauksena perheiden talousvaikeudet lisääntyvät. Tämä taas aiheuttaa lapsiperheissä huolta, stressiä sekä turvattomuuden tunnetta. Kaikkien perheenjäsenten hyvinvointiin heijastuu vanhempien välinen parisuhde. On yhdessä opeteltava jakamaan voimavarat sellaisella tavalla, joka vastaa riittävästi tunne-elämän tarpeisiin ja auttaa selviytymään arkirutiineista. Erimielisyyksiä syntyy silti jokaisessa perheessä. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 14–15.)

Ihmisen hyvinvointi on kokonaisuus, johon kuuluu fyysisen ja psyykkisen ulottuvuuden lisäksi myös sosiaalinen ulottuvuus. Kaikki nämä ulottuvuudet ovat sidoksissa toisiinsa. Voimme vaikuttaa hyvinvointiimme parhaiten omilla elämäntavoillamme. Suomalaisten pahoinvoinnin syyt johtuvat useimmiten päihteiden käytöstä, rikkoutuneista ihmissuhteista sekä vähäisestä liikunnasta. Monen perhetragedian taustalla on alkoholi. Terveys on lahja, jota kannattaa vaalia ja hoitaa parhaansa mukaan. (Kallunki 2012, 10–11.)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on kaksinkertaistunut kymmenen vuoden aikana. Lastensuojelun avohuollossa asiakkaina olleiden lasten ja nuorten määrä on lisääntynyt 1990-luvun alkupuolen 30 000 lapsesta ja nuoresta 60 000 lapseen ja nuoreen. Joka vuosi lastensuojelun asiakkaaksi tulee enemmän ihmisiä kuin sieltä poistuu. Myös uusien lastensuojelun avohuollon asiakkaiksi tulleiden lasten määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2007 noin 30 prosenttia lastensuojelun asiakkaiden kokonaismäärästä oli uusia asiakkaita. (Heino 2009, 199.)

Tukiperhetoiminta on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jonka tarve on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Perheet voivat tarvita apua arjessa jaksamiseen, kun lähipiirin voimavarat eivät yksin riitä. Tällöin perheille voidaan tarjota apua tukiperhetoiminnan kautta. Tukiperhetoiminnan tavoitteena lastensuojelun avohuollossa on

tukea perheitä niin, että he jatkossa selviäisivät omilla voimavaroilla. (Katse lapseen -hanke 2012.)

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa käytämme harkinnanvaraista otantaa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on hankkia tietoa haastatteluvien kokemuksista. Teemme opinnäytetyömme tukiperhetoiminnan merkityksistä perheen voimaantumisen oman ja toimeksiantajamme kiinnostuksen pohjalta. Kohderyhmämme ovat perheet, jotka ovat tukiperhetoiminnan asiakkaita Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella. Käytämme työssämme viitekehyksenä voimaantumisteoriaa, joka auttaa meitä perehtymään syvemmin siihen, millaisia merkityksiä tukiperhetoiminnalla on lapsiperheen voimaantumisen avainsanat opinnäytetyössämme ovat lastensuojelu, avoimuuden tukitoimi, tukiperhe ja voimaantuminen.

Opinnäytetyön aihe on mielestämme ajankohtainen ja tärkeä, sillä aiemmin sitä ei ole vanhempien näkökulmasta paljon tutkittu Ylä-Savon SOTEn alueella. Koska lastensuojelun avoimuuden asiakkaiden määrä on suuri, on mielestämme tärkeää, että juuri nämä palveluiden käyttäjät saisivat mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan. Näin he voivat päästä vaikuttamaan heitä itseään koskeviin asioihin. On entistä tärkeämpää korostaa varhaista puuttumista sekä ennaltaehkäisevien palveluiden merkitystä lastensuojelussa, koska perheiden ongelmat ovat moninaistuneet. Tavoitteenamme on selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmillä on tukiperhetoiminnasta ja miten se on vaikuttanut heidän elämäänsä. Toimeksiantajamme haluaa saada mahdollisia kehittämissideita, joilla kehittää tukiperhetoimintaa entistä paremmin perheitä palveleviksi. Meidän tavoitteenamme on tehdä luotettava ja hyvä tutkimus, josta on hyötyä meille ja muille tukiperhetoiminnasta kiinnostuneille.

1.1 Aikaisemmat tutkimukset

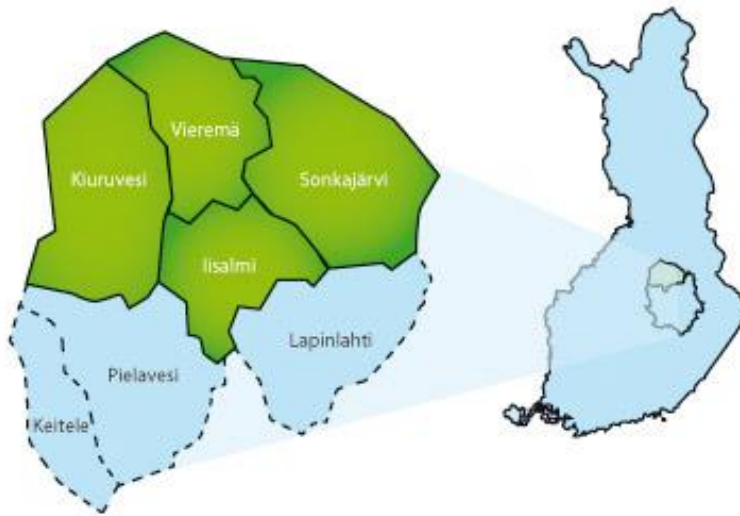
Tukiperhetoimintaa ja sen merkityksiä perheelle on tutkittu Suomessa jonkin verran ja siitä on tehty myös opinnäytetöitä. Mukkala ja Myllymäki (2007) ovat tehneet Pelastakaa Lapset Ry:lle opinnäytetyön tukiperhetoiminnasta lasten vanhempien näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten vanhempien kokemuksia tukiperhetoiminnasta ja saada palautetta tukiperhetoiminnasta, jonka pohjalta Pelastakaa Lapset Ry voisi kehittää toimintaansa. Opinnäytetyön tuloksena selvisi, että vanhempien kokemukset toiminnasta olivat positiivisia ja vanhemmat olivat saaneet apua lasten hoitoon ja arjessa jaksamiseen.

Rui, Silver ja Uuksulainen (2011) tutkivat opinnäytetyössään sitä, millaisia kokemuksia tuettavien perheiden vanhemmilla oli tukiperhetoiminnasta ja oliko tukimuoto perheille oikea. Tämänkin tutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että tukiperhetoiminta oli hyödyllinen tukimuoto tuettaville perheille, koska se vaikuttaa koko perheeseen positiivisella tavalla. Lapset saavat tukiperheestä pysyviä kontakteja ja oppivat samalla sosiaalisen elämän taitoja. Lisäksi vanhemmat saavat aikaa itselleen ja tukea vanhemmuuteensa tukiperhetoiminnalla. Tuloksista ilmeni myös, että tukiperhetoimintaa täytyisi kehittää yksilöllisempään suuntaan, jotta se vastaisi parhaimmalla tavalla perheiden tarpeisiin.

Kauppilan ja Salon (2011) opinnäytetyön tuloksista selvisi, että tukiperhe- tai tukihenkilötoimintaa haettiin turvallisuuden ja toivon vahvistamiseen arjessa. Haastatteluista selvisi tukiperhetoiminnan tuen positiiviset kokemukset arjen helpottumisesta, sosiaalisen verkoston vahvistumisesta sekä lasten maailmankuvan avartumisesta. Tukimuoto siis koettiin henkisen tuen vahvistamisena, jolloin voimavaratkin lisääntyivät. Negatiivisena kokemuksena koettiin lasten sopeutumisen vaikeus tukisuhteeseen ja kehittämisehdotuksina tuotiin esille tiedon lisääminen tukiperhetoiminnasta.

1.2 Toimeksiantajan esittely

Teimme opinnäytetyömme lastensuojelun avohuollon tukiperhetoimintaan liittyen Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella. Ylä-Savon SOTE on neljän kunnan liitto, jonka jäsenkunnat ovat Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi ja Iisalmi. (Kuvio 1.) Ylä-Savon SOTE järjestää jäsenkuntiensa asukkaille terveyden- ja sairaanhoidon sekä sosiaalihuollon palveluiden lisäksi ympäristönsuojelu-, terveysturvallisuus- ja eläinlääkintäpalvelut. Kuntayhtymä aloitti toimintansa vuoden 2010 alussa. Kuntayhtymän jäsenkuntien asukasluku on yhteensä noin 40 000, joista se työllistää vakituiseen työsuhteeseen 1 300 työntekijää. (Ylä-Savon SOTEn palveluopas 2011, 2).

KUVIO 1. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kunnat (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 2012)

Lapsiperheiden sosiaalityön palveluja Ylä-Savon SOTEn alueella ovat lapsiperheiden toimeentulotuki, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, lapsiperheiden päihdepalvelut sekä muu sosiaaliseen tukeen liittyvä neuvonta ja ohjaus. Lapsiperheiden sosiaalityössä tehdään työtä perheiden kanssa, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Ennaltaehkäisevänä perhetyönä ja lastensuojelulain avohuollon tukitoimenpiteenä järjestetään perhetyötä. Se on lähityötä jota tehdään lasten, nuorten ja perheiden tukemiseksi sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Perhetyöntekijä työskentelee perheen kanssa itsenäisesti perheen arjessa, mutta konsultoi sosiaalityöntekijää tarvittaessa. He järjestävät myös ryhmätoimintaa. Asiakkaat ohjautuvat perhetyöhön lapsiperheiden sosiaalityöstä. Iisalmen alueella perhetyö järjestää myös lapsiperheiden kotipalvelua. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 2012.)

2 LASTENSUOJELU

Lapset ovat pieniä ja emotionaalisesti muista riippuvaisia ja he eivät osaa ilmaista kärsimystään helposti eikä päästä pois pahoista tilanteista omin avuin (Willow 2009, 16). Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on siis lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän tehtävänä on turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle. Viranomaisten tehtävänä on tukea huoltajia sekä vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja pyrkiä antamaan tukea ja apua varhain. (Lastensuojelulaki L 2007/417, 2.)

Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijais- ja jälkihuolto, ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Lastensuojelulaki L 2007/417, 3, 4.)

2.1 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelun tehtävänä on edistää lasten hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Lastensuojelun on tuettava huoltajia, vanhempia ja muita lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan havaittuihin ongelmiin riittävän varhain. (Lastensuojelulaki L 2007/417, 4.) Varhainen tuki ja puuttuminen tarkoittavat toimintaperiaatetta, jonka mukaan on tarkoituksenmukaista ja järkevää toimia mahdollisimman aikaisin. Tärkeää on havaita ja puuttua lapsen ja hänen perheensä ongelmiin mahdollisimman varhain. Tätä voidaan osaltaan toteuttaa korostamalla tehokkaiden avopalvelujen ensisijaisuutta sekä lastensuojelutyön suunnitelmallisuutta ja parantamalla viranomaisten yhteistyötä. (THL 2011b.)

Ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan lasten kasvua, hyvinvointia ja kehitystä sekä tuetaan vanhemmuutta. Kunta järjestää sitä silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää lastensuojelua annetaan muun muassa sosiaali- ja terveyshuollossa, päivähoidossa sekä nuorisotyössä. (Lastensuojelulaki L 2007/417, 3a.) Ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa pyritään enakoimalla torjua ei-toivottuja ja tukea toivottuja asioita tai tapahtumia sekä minimoimaan väistämättömiä haittavaikutuksia. Kyse on siis siitä, että vaara tiedostetaan ja pyritään parhaalla mahdollisella

tietämyksellä varustautumaan sen uhatessa. Lapsiperheille suunnatun käytännön työn perustana on vanhempien tukeminen vanhemmuudessa, lapsen kasvattamisessa ja kaikissa perhe-elämään liittyvissä kysymyksissä. Vanhempien yhdessä vietetty aika on rikasta ja voimavaroja antavaa, jonka eteen lastensuojelun ammattilaiset tekevät suunnitelmallista työtä. Usein muutaman tunnin vapaa-aika antaa lisävoimia arkiseen jaksamiseen vanhemmille, erityisesti yksinhuoltajavanhemmille. Myös lapsen virkistäytyminen on tärkeää. (Saarela & Viheriävaara 2000, 23, 28.)

2.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet suunnitellaan lapsen ja perheen kanssa vastaamaan heidän tarpeitaan. Niitä voivat olla esimerkiksi toimeentulon ja asumisen turvaaminen, perhetyö, vertaisryhmätoiminta, lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittäminen tai tukihenkilö tai -perhe. Avohuollon tukitoimiin voi kuulua myös lapsen sijoitus sijais- tai laitoshoitoon yksin tai vanhempiensa kanssa. Lastensuojelun avohuollon palveluja voivat saada lapset ja perheet, jotka ovat lastensuojelun asiakkaina. Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. (STM 2009.)

Lastensuojelun on vastattava paikallisiin tarpeisiin, joten saatavissa olevat avohuollon tukitoimet vaihtelevat jonkin verran asuinpaikan mukaan. Kuitenkin lastensuojelulaisissa edellytetään, että jokaisessa kunnassa on tarjolla tietyt palvelut. Kunnassa esiintyvä tarve edellyttää sen, että avohuoltoa järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunta tarvitsee. Myös tukiperhetoiminta kuuluu näihin palveluihin. Muita lakisääteisiä lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi lasten päivähoido, lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, hoitopalvelut ja terapia sekä vertaisryhmätoiminta. (Taskinen 2010, 70–72; THL 2008.) Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin silloin, kun kasvuolot eivät turvaa tai ne vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä. Tukitoimet aloitetaan myös lapsen vaarantaessaan terveyttään tai kehitystään omalla käyttäytymisellään. Lapsen etu on aina ensisijainen, kun tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan. Tarkoituksena tukitoimilla on edistää ja tukea lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä. (THL 2008.)

Lastensuojelun tarpeen voi huomata esimerkiksi joku lapsen kanssa työskentelevä henkilö, lapsi tai nuori itse tai lapsen vanhempi voi tulla hakemaan apua lastensuojelusta. (Taskinen 2010, 56.) Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai silloin, kun esimerkiksi lastensuojelun työntekijälle on tullut pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Tämän jälkeen on välittömästi arvioitava lapsen mahdollinen kiireellinen

lastensuojelun tarve. Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa on sosiaalityöntekijän tehtävä merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä välittömästi huoltajalle ja lapselle. (Lastensuojelulaki L 2007/417, 26.)

Lasta on tavattava riittävän usein ja henkilökohtaisesti, tarvittaessa myös ilman huoltajan suostumusta, kun avohuollon tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan. Avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen/nuoren ja hänen vanhempiansa tai muiden häntä hoitavien henkilöiden kanssa. Jos yhteistyö ei onnistu molempien vanhempien kanssa, voidaan tukitoimia toteuttaa tällöin sen vanhemman kanssa, jonka luona lapsi asuu. Tukitoimet perustuvat aina huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen. Asiakassuunnitelmaan kirjataan avohuollon tukitoimet ja lisäksi myönnettyistä tukitoimista tehdään päätös. Se mihin ja millä aikataululla tukitoimilla pyritään saamaan muutosta aikaiseksi, kirjataan myös asiakassuunnitelmaan. Tukitoimien on vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin tilannekohtaisiin tarpeisiin ja niiden on oltava suunnitelmallisia. (THL 2008.)

2.2.1 Tukiperhetoiminta

Lapsiperheiden arki voi olla välillä vaativaa ja rankkaa. Perheiden elämässä saattaa tulla tilanteita, joissa vanhempien oma jaksaminen on koetuksella ja voimavarat vähissä. Silloin, kun tukea tarvitaan eikä ympärillä ole ystäviä tai sukulaisia, tukiperhe voi olla avuksi. (Katse lapseen -hanke 2012.) Tukiperhetarpeen taustalla voi olla vaikeuksia perheen ihmissuhteissa, lasten kasvatustilanteissa, vanhempien ero tai yksinhuoltajuus, vanhempien fyysinen tai psyykinen väsymys tai perheen elämäntilanteen muutokset (Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämisyksikkö).

Tukiperhetoiminta on yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista, joka pyrkii vahvistamaan ja tukemaan vanhempien kasvatustaitoja sekä jaksamista. Tukiperhetoiminta on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista lastensuojelulakiin ja siellä asetettuihin tavoitteisiin perustuvaa toimintaa, jonka mukaan lapselle tai nuorelle on järjestettävä tarvittaessa tukiperhe tai -henkilö. Tukiperhetoiminnalla tuetaan myös vanhempien jaksamista antamalla vapaa-aikaa heille itselleen. Lapselle tarjotaan tukiperheessä kehitystä ja kasvua tukevia uusia aikuissuhteita, mahdollisuus saada uusia virikkeitä sekä kavereita. (Katse lapseen -hanke 2012; Korhonen 2005, 5–10.) Tukiperhe on perhe, jossa lapsi lastensuojelun avohuollon tukitoimena käy säännöllisesti ja sovitusti. Tuettavat lapset ovat usein leikki- tai kouluikäisiä, mutta yhtä hyvin tukiperhettä saattaa tarvita itsenäistyvä nuori. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta kuuluvat vapaaeh-

toistyöhön, joka täydentää lastensuojelussa toimivien ammattilaisten työtä. Kunta, joka tukiperhesopimuksen tekee, maksaa yleensä pienen kulukorvauksen ja -palkkion tukiperheelle. (THL 2011a.)

Kun päätetään järjestää avohuollon tukitoimena tukihenkilö tai tukiperhe lapselle, se kirjataan asiakassuunnitelmaan. Tämä suunnitelma laaditaan yhdessä perheen, tukiperheen ja kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Se myös tarkistetaan sovituin määräajoin. Myöhemmin tukisuhteen päättäminen on myös huolellisesti valmisteltava. (THL 2011a.) Tukisuhteet ovat aina yksilöllisiä, joten toiminnalle laaditaan yksityiskohtaisemmat tavoitteet tukiperhesuunnitelman eli asiakassuunnitelman yhteydessä. Suunnitelmassa määritellään toiminnan tavoitteiden lisäksi myös tuen tarve, yhteistyökäytännöt sekä sovitaan tukiperhekäyntien kesto, tiheys ja suunnitelman tarkistamisen ajankohdat. Jos tukiperhettä tarvitaan lapsen kasvun tukemiseksi, sosiaalityöntekijä tutustuu perheen tilanteeseen, lapseen sekä hänen vanhempiinsa. Lapselle tulisi löytää mahdollisimman hyvin hänen tarpeisiinsa vastaava tukiperhe. Lapsi ja hänen vanhempansa käyvät tutustumassa tukiperheeseen ennen tukisuhteen aloittamista. Tämä tapaaminen tehdään yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Tapaamiskerralla on tärkeää puhua niistä asioista, jotka vaikuttavat lapsen hoitoon ja elämään. (Katse lapseen -hanke 2012.)

Tukiperheenä toimiminen on yhdessä tekemistä, lapsen tukena olemista sekä arjen ilojen ja surujen jakamista (Katse lapseen -hanke 2012). Perheen perustiedot, historia, motiivit sekä valmiudet toimia tukiperheenä selvitetään ennen perheen hyväksymistä tukiperheeksi. Tämän vuoksi perheeseen tehdään kotikäynti ja kaikkia perheenjäseniä haastatellaan. Perheeltä kysytään myös toiveita esimerkiksi tuettavan lapsen tai lasten suhteen. Myös perheen mahdollinen erityisosaaminen selvitetään. (THL 2011a.)

Tukiperhe sitoutuu olemaan turvallisen aikuisena mukana lapsen elämässä ja toimimaan tehdyn suunnitelman mukaisesti sovitun ajan. Tukiperheeksi voi ryhtyä ihan tavallinen perhe, jonka omat asiat ovat kunnossa ja jolla on aikaa, halua ja kykyä vastata lapsen tarpeisiin. Valittua perhettä pyydetään toimittamaan rikosrekisteriote. Lapsi osallistuu perheen arkeen ja yöpyy tukiperheessä yksilöllisen suunnitelman mukaisesti, esimerkiksi yhden viikonlopun kuukaudessa ja mahdollisesti lomien aikana. Tapaamisista perhe raportoi sille sosiaalityöntekijälle, joka vastaa lapsen asioista. Tukiperheet ovat vaitiolovelvollisia ja toiminta on luottamuksellista. Vaitiolovelvollis-

suus jatkuu myös vapaaehtoistyön päättymisen jälkeen. (Katse lapseen -hanke 2012.)

2.2.2 Tukiperhetoiminta Ylä-Savon SOTEssa

Ylä-Savon SOTEn tukiperhetoiminta on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, joka perustuu lastensuojelulakiin. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka pyrkii vahvistamaan ja tukemaan vanhempien jaksamista ja kasvatuskykyä sekä tarjoamaan mahdollisia uusia virikkeitä lapsille. Kaikki tukiperheet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja toiminnalle sovitaan yksityiskohtaiset tavoitteet. Lisäksi asiakassuunnitelmaan kirjataan muun muassa toiminnan tiiviys, kesto, yhteistyökäytännöt ja suunnitelman tarkistamisen ajankohdat. Tukiperhe sitoutuu tehdyn suunnitelman mukaisesti olemaan turvallisenä aikuisena lapsen elämässä sovitun ajan. (Kiviharju 2011.)

Ylä-Savon SOTEssa tukiperhetoiminta on vapaaehtoistyötä ja se täydentää lastensuojelussa toimivien ammattihenkilöiden työtä. Perheen valmiudet toimia tukiperheenä selvitetään tekemällä kotikäynti ja haastattelemalla kaikkia perheenjäseniä ennen kuin perhe hyväksytään tukiperheeksi. Tukiperheeltä odotetaan hyviä vuorovaikutustaitoja, luotettavuutta sekä sitoutumista eikä tiettyä koulutusta tarvitse. (Kiviharju 2011.)

Tukiperheenä voi toimia tavallinen perhe tai vaikka yksin asuva henkilö, jolla on:

- elämäntilanne ja ihmissuhteet kunnossa
- kykyä ja halua vastata lapsen tarpeisiin
- vieraillekin lapsille aikaa ja tilaa
- myönteinen elämänasenne
- suvaitsevaisuutta kohdata erilaisuutta
- kykyä keskustella vaikeistakin asioista avoimesti
- joustavuutta (kaikilla perheenjäsenillä)
- ihmissuhde- ja yhteistyötaitoja
- pitkäjänteisyyttä ja sitoutuneisuutta. (Kiviharju 2011.)

Tukiperhetoiminta on Ylä-Savon SOTEn kunnissa samantyylistä, sillä kaikki SOTEn alueen tukiperheet tulevat saman sijaishuollon sosiaalityöntekijän kautta. Perheen

halutessa tukiperheeksi otetaan yhteyttä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän sijaishuollon sosiaalityöntekijään. Tämä sopii perheen kanssa 2–4 yhteistä käyntiä, joista vähintään yksi on kotikäynti. Koska tukiperhetoiminta vaikuttaa aina koko perheeseen, täytyy jo ennen varsinaisia valmennuskäyntejä varmistaa perheen mahdolliset ehdottomat esteet tukiperhetoiminnan aloittamiseksi. Tutustumiskäynneillä käsitellään erilaisia teemoja, kuten perheen perustiedot, sen hetkinen perhetilanne, sukulaisverkosto, päihteidenkäyttö, menetykset sekä yhteistyötaidot. Lisäksi käsitellään tukiperhetoiminnan sijoittumista lastensuojelun kokonaisuuteen. (Kiviharju 2011.)

Lopuksi tehdään yhteinen arviointi perheen mahdollisuuksista toimia tukiperheenä. Mikäli perheellä on valmiudet ja halu aloittaa tukiperhetoiminta, mietitään yhdessä millainen lapsi/lapset sopisivat heidän perhekokonaisuuteensa. Tukiperheen kanssa laaditaan tukiperhetoiminnan toimeksiantosopimus, jossa sovitaan tukiperhepalkkio ja kulukorvaukset sekä muut yleiset tukiperhetoimintaan liittyvät asiat. (Kiviharju 2011.)

3 VOIMAANTUMISTEORIA

Juha Siitosen (1999, 91, 117–118) mukaan voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevää toimintaa. Ihminen ei voimaannu toisen ihmisen päätöksen seurauksena eikä ulkoisella pakolla, vaan se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaantuneeksi ihmiseksi kutsutaan henkilöä, joka on löytänyt omat voimavaransa ja on itse itseään määräävä sekä ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaa ei voi antaa toiselle, mutta siihen kuitenkin vaikuttavat toiset ihmiset, sosiaaliset rakenteet sekä olosuhteet. Ihmisen voimaantuminen on yhteydessä omaan haluun, luottamusta omaan mahdollisuuksiin sekä omien päämäärien asettamiseen.

Voimaantumisteorian mukaan ihminen asettaa itselleen päämääriä omaan elämäänsä. Siitonen pitää ihmistä luovana, aktiivisena ja vapaana toimijana. Voimaantumisen tutkiminen on haastavaa, koska on vaikeaa selittää todelliset vaikuttimet voimaantumiselle sekä voimaantuneen ihmisen ominaisuudet. Tästä huolimatta sitä on tärkeää tutkia. (Siitonen 1999, 117–118, 169–170.)

Voimaantuminen tulee englanninkielisestä termistä empowerment. Suomen kielestä ei ole löytynyt empowerment-käsitteelle vakinaista käännöstä, vaan sanaa on käännetty muun muassa valtaistumiseksi, valtaistamiseksi, voimavaraistamiseksi, voimaantumiseksi tai toimintavoiman lisääntymiseksi. Marjo Kuronen (2004) kirjoittaa voimaantumisen yhteyksistä sosiaalityöhön. Kurosen mukaan eri suuntausten ja kirjoittajien välillä on näkemyseroja voimaantumisen käsitteestä sosiaalityössä. Voimaantumisen on kyse prosessista, jossa ihmiset voivat parantaa oman elämänsä hallintaa ja kontrollia. (Kuronen 2004, 277–279.) Roberts Adamsin määritelmän mukaan empowerment-käsite pitää sisällään yksilön, ryhmän ja yhteisön mahdollisuuden vaikuttaa elinolosuhteisiin ja muuttaa niitä, saavuttaa haluamiaan asioita, kohentaa elämänsä laatua ja auttaa myös toisia näissä pyrkimyksissä voimaantumisen avulla. (Hokkanen 2009, 317.) Opinnäytetyössämme käytämme termiä voimaantuminen.

3.1 Voimaantumisen edellytykset ja seuraukset

Jokainen ihminen voimaantuu omalla tavallaan, eikä voimaantumisen edellytyksiä voi määritellä tarkoin. Kukaan ei voi luokitella, millaisten edellytysten seurauksena ihminen voimaantuu. Voimme kuitenkin pyrkiä mahdollistamaan ihmisten voimaantumi-

sen. Yksilön oma voimaantuminen edellyttää kokemusta hyväksytyksi tulemisesta ja ihmisarvon kokemusta, vapautta, pysähtymistä, tiedostamista, itselle merkityksellisten asioiden pohtimista sekä sisäistä puhetta itsensä kanssa. On tärkeää myös tutkia ja tarkastella omia asenteita sekä katsoa asioita ennakkoluulottomasti eri näkökulmista. Yksilö tarvitsee voimaantumiseen myös rohkeutta irrottautua totutuista asetelmista, itsetuntemusta, itsensä arvostamista sekä tilaa antavaa ja mahdollistavaa ympäristöä ja yhteisöä. Voimaantuminen edellyttää yksilöltä selviytymisen halua sekä omien tunteiden kuuntelemista. (Siitonen 2007, 4–5.)

Ei voida sanoa suoraan miten voimaantuminen näkyy ihmisen elämässä ja mitä siitä seuraa, sillä ihmiset ovat niin moniulotteisia toimijoita ja yhteisöt ovat erilaisia. Tiedetään, että voimaantuminen näkyy hyvin positiivisina asioina ja seuraukset on koettu erittäin merkityksellisinä sekä rakentavina yksilöille ja yhteiskunnalle. Oma voimaantuminen näkyy ihmisen omassa elämässä ja työssä eri tavoin eri ihmisillä. Se näkyy muun muassa kuuntelemisena, toisten palvelemisena, herkkyytenä tunnistaa omia ja toisten tunteita, valmiutena kohdata toiset tasavertaisina sekä omien voimavarojen vapautumisena. Voimaantuminen näkyy myös haluna yrittää parhaansa, uskona tulevaisuuteen, luottamuksena asioiden järjestymiseen sekä parantuneina ihmissuhde- ja viestintätaitoina. (Siitonen 2007, 4–6.)

Omaa voimaantumista seuraa ennen kaikkea yksilön hyvinvoinnin lisääntyminen, kestävä perusta elämässä menestymiselle, voimavarojen löytyminen työn tekemiseen ja osaamiseen, sekä elämän tarkoituksen selkiytyminen. Voimaantunut ihminen on haluttu yhteistyökumppani ja hän pystyy näkemään ympärillään rakkautta, potentiaalia sekä hienoutta. Voimaantumista seuraa usko ja toivo tulevaisuuteen. (Siitonen 2007, 7.)

3.2 Voimaantumisen osaprosessit

Siitonen luokittelee voimaantumista jäsentävät osaprosessit neljään eri kategoriaan. Kategoriat ovat päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot, joissa jokaisessa on useampi osaprosessi. Osaprosessit ovat teoreettinen kehikko voimaantumisprosessille. Voimaantumisprosessin osatekijät ovat myös yhteydessä tai merkityssuhteessa toisiinsa. Voimaantumista ei tapahdu, jos joku prosessin osatekijöistä ei toteudu tai se toteutuu vaillinaisesti. Voimaantumisen osaprosesseja on havainnollistettu voimaantumisen ”atomimallilla”. (Kuvio 2.) (Siitonen 1999, 61, 118–119, 157–158.)

Tässä tutkimuksessa voimaantumista tutkitaan Juha Siitosen osaprosessien kautta. Teemahaastattelurunko on tehty voimaantumisen osaprosessien avulla, jotta saimme mahdollisimman paljon tietoa perheen voimaantumisesta. Voimaantuminen ymmärretään tässä tutkimuksessa konkreettisina asioina, joista perhe on saanut voimaa arjessa jaksamiseen.

3.2.1 Päämäärät ja kykyuskomukset

Tärkeää voimaantumisen kannalta on tulevaisuuden unelmat. Ihminen pyrkii päämääräänsä asettamalla henkilökohtaisia päämääriä ja osallistamalla yhteisten päämäärien asettamiseen. Vapaus on tärkeä asia ihmisen voimaantumisen tavoittamiseksi. Ratkaisevaa on, että toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Vapaus, valinnanvapaus, itsenäisyys, turvallisuus ja vastuu ovat arvoja, jotka liittyvät läheisesti sisäiseen voimaantumiseen. Alkuvaiheessa ja pyrittäessä uusiin päämääriin on turvallisuuden perusarvolla suuri vaikutus voimaantumisprosessin päämäärä osaprosessiin. (Siitonen 1999, 119–128.)

Ihmisen käsitys itsestään (minäkäsitys) vaikuttaa siihen, millaiset odotukset hänellä on tulevaisuudestaan. Tulevaisuuden tavoitteiden asettaminen on suhteessa omien voimavarojen realistiseen ymmärtämiseen. Itseluottamus, itsetunto ja itsearvostus ovat merkitykseltään samantapaisia sanoja. Ihmisen arvostaessa itseään itsetunto paranee. Onnistumisen kokemukset antavat itseluottamusta ja itsearvostusta. Ihmisen uskoessa omiin kykyihinsä työskentely tehostuu. Vastuun ottaminen ja itse asettamien päämäärien saavutus tuo kokemuksen onnistumisesta. Ihminen voimaantuu ja vastuunkantokyky kasvaa onnistuessa näissä. Henkilökohtaisella vastuun ottamisella ja voimaantumisella on vahva yhteys toisiinsa. (Siitonen 1999, 130, 136–142.)

3.2.2 Kontekstiuskomukset

Hyväksyntää voi kokea sekä itseä että muita kohtaan. Itsensä ja toiset hyväksyvä ihminen toimii rohkeammin ja oma-aloitteisemmin kuin henkilö, joka ei hyväksy itseään. Ihmisen saadessa kokea itsensä hyväksytyksi ja tervetulleeksi vaikuttaa se voimavarojen vapautumiseen positiivisesti. Turvallinen ilmapiiri, kannustaminen sekä arvostus saavat ihmisen tuntemaan itsensä hyväksytyksi. Luottamus, kunnioitus ja arvostus tuottavat voimistavaa ilmapiiriä yhteisössä. Ihmisen kokiessa arvostusta ja kunnioitusta hän haluaa toimia luottamuksen arvoisesti. Luottamuksen ansaittaessa

ihminen tuntee itsensä hyväksytyksi ja se vaikuttaa positiivisesti hänen sisäiseen voimantunteeseen. (Siitonen 1999, 144–151.)

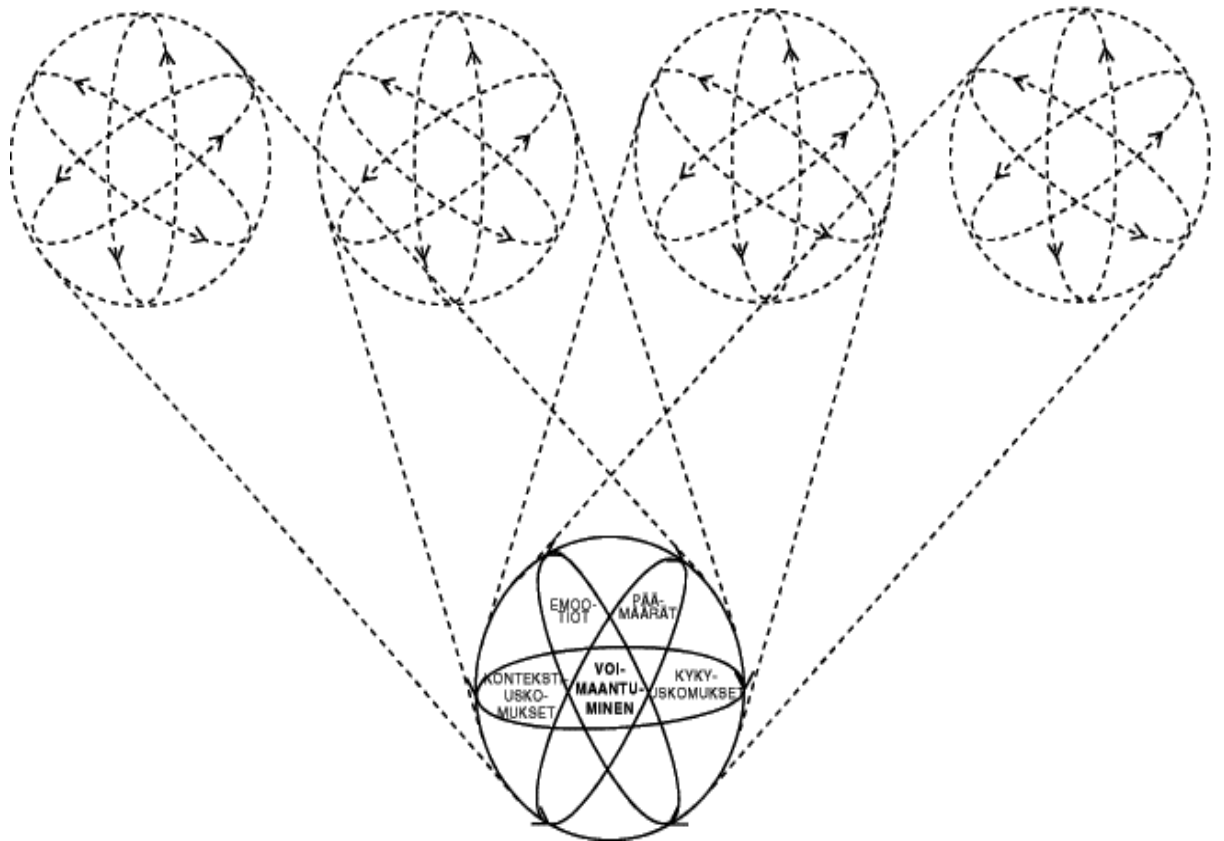
Ilmapiirillä on yhteys voimaantumiseen ja toimintavapaus mahdollistaa ihmisen luovuuden ja muiden voimavarojen käytön. Voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi. Vaikka toimintaympäristö olisi ominaisuuksiltaan voimauttava ja vaikka sillä olisi ennalta määritellyt ominaisuudet, ei vaikutusta voimaantumiseen välttämättä ole. Aitouden kokeminen eri tilanteissa vapauttaa voimavaroja, jolla on merkitystä sisäisen voimantunteen rakentumiseen. Yhteistoiminta ja tasa-arvoisuus ovat merkityksellisiä voimaantumisprosessissa. Luonteva ja vapaasta tahdosta toteutuva yhteistoiminta tasavertaisessa ympäristössä voi vähentää ennakkoluuloisuutta, joka on yksi estävä tekijä voimaantumisessa. (Siitonen 1999, 144–151.)

3.2.3 Emootiot

Säätelevä ja energiaa antava toiminta kuuluvat emootiot-kategoriaan voimaantumisen osaprosesseissa. Ihmisen arvioidessa mahdollisuuksiansa asettaa ja saavuttaa tavoitteitaan omista lähtökohdistaan hän hyödyntää tunteiden antamia vihjeitä ja tietoa turvallisuudesta ja ilmapiiristä muodostaessaan kyky- ja kontekstiuskomuksia. Positiivisia tunnusmerkkejä ovat ilon ja riemun tunteet, jotka ovat keskeisiä voimaantuneen ihmisen sekä yhteisön piirteitä. Positiivinen tunne lisää voimavaroja, innostuneisuutta ja antaa energiaa. Toiveikkuus tuo voimavaroja sekä lisää yksilön omaa positiivisuutta. Toiveikas ihminen ei luovuta helpolla eikä lannistu epäonnistumisten tai haasteiden edessä. Toiveikkuus antaa ihmiselle mahdollisuuden pyrkiä tavoitteisiin sekä voimaantua. (Siitonen 1999, 151–157.)

Onnistumisen kokemukset ovat voimaantumisen vuoksi erittäin tärkeitä, mutta myös epäonnistuminen voi olla voimauttavaa, jos se tapahtuu turvallisessa ilmapiirissä. Ilmapiirin ollessa turvallinen uskaltaa ottaa riskejä ja kokeilla uutta. Epäonnistuminen saattaa olla turvallisessa ilmapiirissä yhteinen oppimiskokemus. Jotta ihminen saavuttaisi onnistumisen kokemuksia, hänen on uskottava itseensä ja tekemiinsä asioihin. Eettisyydellä ja voimaantumisella on yhteys toisiinsa. Välittäminen, rakentava kuuntelu ja hyväksyntä yhdistävät eettisyyttä sekä voimaantumista. (Siitonen 1999, 151–157.)

PÄÄMÄÄRÄT	KYKYUSKOMUKSET	KONTEKSTIUSKOMUKSET	EMOOTIOT
<ul style="list-style-type: none"> * Toivotut tulevaisuuden tilat - henkilökohtaisten päämäärien asettaminen - halu ymmärtämiseen - halu menestyä - osallistuminen yhteisten päämäärien asettamiseen <ul style="list-style-type: none"> * Vapaus - valinnanvapaus - vapaaehtoisuus - itsemäärääminen - autonomisuus <ul style="list-style-type: none"> * Arvot 	<ul style="list-style-type: none"> * Minäkäsitys - minäkuva - itsetunto - identiteetti <ul style="list-style-type: none"> * Itseluottamus, itsearvostus * Tehokkuus- uskomukset ja itsesäätely * Vastuu 	<ul style="list-style-type: none"> * Hyväksyntä - tervetulleeksi kokeminen <ul style="list-style-type: none"> * Arvostus, luottamus ja kunnioitus * Ilmapiiiri - turvallisuus - avoimuus - ennakkoluulottomuus - rohkaiseminen - tukeminen <ul style="list-style-type: none"> * Toimintavapaus - oma kontrolli <ul style="list-style-type: none"> * Autenttisuus * Yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> * Säätävä ja energisöiva toiminta * Positiivinen lataus - innostuneisuus * Toiveikkaus * Onnistuminen ja epäonnistuminen * Eettisyys - ihmisen äänen kuunteleminen

KUVIO 2. Voimaantumisen "atomimalli", osaprosessien moniulotteinen keskinäinen yhteys (Siitonen 1999, 158)

4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Näin saimme selville biologisten perheiden koettuja kokemuksia tukiperhetoiminnasta. Keräsimme aineiston teemahaastattelulla, joissa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin ja näistä keskustellaan (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48).

Tutkimusluvan haimme Ylä-Savon SOTEn sosiaalijohtajalta ja se myönnettiin meille syyskuussa 2011 (liite 1). Luvan saatuaamme laadimme kirjeen haastateltaville vanhemmille (liite 3). Kirjeessä kerroimme tutkimuksestamme ja toiveistamme vanhempien osallistumisesta haastatteluun. Tutkimussuunnitelmamme hyväksyttiin 2012 vuoden alussa. Alkukeväästä 2012 teimme haastattelut, litteroimme ne ja analysoimme niiden sisällöt. Näiden jälkeen aloitimme tutkimuksen tulosten kirjoittamisen ja analysoinnin.

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tausta

Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä biologisten perheiden kokemuksia tukiperhetoiminnan merkityksistä ja näin tuoda esiin heidän näkökulmansa tukiperhetoiminnasta. Saadaksemme selville tukiperhetoiminnan merkityksiä, tutkimme aihetta voimaantumisteorian pohjalta. Haimme vastausta siihen, onko tukiperhetoiminta voimaannuttanut perheitä ja millä tavoin perheet ovat kokeneet voimaantuneensa. Ylä-Savon SOTE voi mahdollisesti kehittää tukiperhetoimintaansa tutkimuksesta saaduilla tiedoilla. Tutkimuskysymyksiämme olivat

1. Onko tukiperhetoiminta auttanut perheitä voimaantumaan?
2. Ovatko lapsiperheen voimavarat ja hyvinvointi lisääntyneet perheessä tukiperhetoiminnalla?

Työn taustana ja lähtökohtana oli oma kiinnostuksemme tukiperhetoimintaa kohtaan. Meillä on sukulaisten kautta kokemusta tukiperhetoiminnasta, jonka vuoksi tukiperhetoiminta on tullut jonkin verran tutuksi. Toiveenamme on toimia myös itse myöhemmin tukihenkilönä tai -perheenä. Kiinnostuksemme kautta aloimme etsiä mahdollisia toimeksiantajia. Toimeksiantajaksemme valikoitui Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä, koska heillä oli tarjota meille mielenkiintoinen tutkimusaihe. Toimeksiantajamme halusi työmme kautta saada tietoa työnsä merkittävydestä tuettaville lapsiperheille ja

siitä, kuinka tukiperhetoimintaa voisi kehittää tällä alueella. Toimeksiantajamme mukaan samankaltaisiin tutkimuskysymyksiin ei ole aiemmin haettu vastausta tällä alueella. Yhteistyökumppaneinamme toimeksiantajan lisäksi toimi lastensuojelun työntekijöitä, Iisalmen lapsiperheiden kotipalvelun työntekijä sekä tukiperheitä Ylä-Savon SOTEn alueelta. Lastensuojelun työntekijöiden ja Iisalmen lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijän kautta saimme haastatteluun tukiperhetoimintaa käyttäviä perheitä.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa käytimme harkinnanvaraista otantaa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimukseen valitaan henkilöitä, joilla on tutkittavan ilmiön kannalta keskeistä erikoistietoa. Harkinnanvaraisella otannalla on mahdollista saada syvällistä tietoa haastatteluista. Tämä otanta ei tarkoita kuitenkaan sellaisten haastateltavien valintaa, jotka olisivat sanavalmiimpia kuin toiset. (Korhonen 2003.) Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Haastatteleamalla vanhempia, joiden lapset käyvät tukiperheissä, saimme selville heidän omakohtaisia kokemuksiaan tukiperhetoiminnasta.

Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa pyritään kuvaamaan kohdetta sekä keräämään tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa sekä todellisissa tilanteissa. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan tarkoituksena on antaa teoreettisesti oikea tulkinta jostain asiasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja analysoidaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Teemahaastattelu on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto eli puolistrukturoitu haastattelu. Tyypillistä teemahaastattelussa on, että haastattelun teema-alueet eli aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkka kysymysten järjestys ja muoto uupuvat. Teemahaastattelussa haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen ja haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden omakohtaisiin kokemuksiin tilanteista. Oleellisinta tässä haastattelussa on se, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. Tämä haastattelu muoto tuo tutkittavien oman ääneen kuuluviin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.)

Haastattelun etuna on sen ainutlaatuisuus tiedonkeruumenetelmänä. Haastatteluilla voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla sekä vastaajia myötäillen. Haastattelussa korostetaan ihmisen subjektiivista tutkimustilanteesta ja hänellä on mahdollisuus tuoda esille mahdollisimman vapaasti itseään koskevia asioita. Tutkimuksessa ihminen on merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Haastattelussa hyvinä puolina voidaan nähdä lisäkysymysten esittäminen tarpeen mukaan sekä mielipiteiden perustelujen pyytäminen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 204–205.)

4.3 Kohderyhmän valinta

Tutkimuksemme kohderyhmänä olivat Ylä-Savon SOTEn lastensuojelun avohuollon asiakkaat, jotka käyttävät tukiperhepalvelua. Päätimme toimeksiantajamme kanssa, että haastattelemme vähintään viittä perhettä. Tavoitteenamme oli saada perheitä eri puolilta Ylä-Savon SOTE kuntayhtymää.

Pohdittuamme meille olennaista tutkimusjoukkoa ja ajatellen tutkimuskysymyksiämme, rajasimme tutkimusjoukon vain biologisten perheiden vanhempiin. Näin pystyimme keskittymään syvällisemmin vanhempien kokemuksiin tukiperhetoiminnasta. Otimme kuitenkin teemahaastatteluissa aina koko perheen huomioon selvittämällä tukiperheen merkitystä myös lapsille. Selvitimme lasten kokemuksia tukiperhetoiminnasta vanhempien näkökulmasta. Näin saimme vastauksia koskien koko perheen voimaantumista.

4.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Jokainen teemahaastatteluista kesti noin tunnin ja nauhoitimme ne nauhurille. Haastatteluissa osa koki nauhurin käytön aluksi epämiellyttävänä, koska jokainen sana tallentui. Pääsääntöisesti nauhurin käyttö ei haitannut haastattelutilanteita eikä se mielestämme vaikuttanut haastattelujen vastauksiin. Aloitimme aineiston käsittelyn kuuntelemalla haastattelut ja kirjoittamalla ne auki sana sanalta eli litteroimalla (Hirsjärvi & Hurme 2009, 138). Mielestämme oli hyvä, että litteroinnin pystyi tekemään yksin, koska se oli aikaa vievä työvaihe. Pystyimme käyttämään yhteistä työskentelyaikaamme aineiston analysointiin. Litteroitua tekstiä tuli noin 40 sivua.

Aineistolähtöinen laadullinen eli induktiivinen aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen prosessin vaiheeseen. Etenimme litteroinnin jälkeen aineiston analysointiin,

jonka toteutimme prosessin kolmen vaiheen mukaisesti. Näistä ensimmäinen vaihe on pelkistäminen eli aineiston redusointi, toisena on ryhmittely eli aineiston klusterointi ja kolmantena teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Ryhmittelimme teemat voimaantumisteorian mukaan päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot -teemoihin.

Tutkijoina meidän täytyi etsiä aineistosta tutkimuksemme kannalta olennaista tietoa. Aineistoa lukiessamme ja siihen syventyessämme kirjasimme ylös aineistosta merkityksellisiä ilmauksia, jonka jälkeen pelkistimme ne. Tämän jälkeen luokittelimme sieltä samankaltaisuuksia tutkimuskysymyksemme mielessä pitäen. Vertailimme ja pohdimme aineistosta poimittuja asioita, josta muodostimme alaluokkia, yläluokkia ja pääluokat. Saimme hakemiimme kysymyksiin tuloksia.

Tutkimuksessamme emme hakeneet yleistettävyyttä, vaan tutkimukseen osallistuneen pienen joukon kokemuksia ja merkityksiä aiheesta. Tutkimusjoukko on hyvä kun tapahtuu saturaatiota. Saturaatio eli kylläntyminen tarkoittaa sitä, tuottaako haastattelut tutkimusongelman kannalta samanlaisia tuloksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 171.) Tutkimuksemme haastattelujen edetessä huomasimme neljännen haastattelun jälkeen, että vastauksissa alkoi toistua samankaltaisuutta.

4.5 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyteen liittyy monia kysymyksiä, jotka meidän tutkijoina tuli ottaa huomioon. Lähtökohtana on ihmisten itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmistieteitä tutkittaessa tutkimuksen joka vaiheessa ollaan eettisten kysymysten äärellä. Tutkittavan tulee olla tietoinen tutkimuksen tavoitteista ja menettelytavoista. Perehtyneisyys tarkoittaa sitä, että kaikki olennainen siitä, mitä tutkimuksessa tapahtuu tai mitä saattaa tapahtua, kerrotaan tutkimushenkilöille ja varmistetaan, että henkilö ymmärtää tiedon. Asiantuntijat kehottavat, että mitä suurempi riski tutkimukseen sisältyy, sitä enemmän informaatiota on annettava. Periaatteena tulisi olla, että tutkittava on antanut suostumuksensa haastatteluun asianmukaisen informaation pohjalta. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 20; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–25.)

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta lisää laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen kaikki vaiheet kuvataan tarkasti, jotta päästään siihen miten tutkija on päätenyt saatuihin tuloksiin. Tärkeintä on henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Haastattelututkimusta tehtäessä kuvataan olosuhteet ja pai-

kat, joissa aineisto kerättiin. Haastatteluun käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelussa ja tutkijan oma itsearviointi tilanteesta kerrotaan lukijalle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227.)

Ennen varsinaisia teemahaastatteluja esihaastattelimme läheistä tuttavaamme, jotta saimme häneltä mielipiteitä haastattelusta. Tällä esihaastattelulla pystyimme ennakkoimaan sitä millainen itse haastattelutilanteesta tulisi. Lisäksi annoimme haastattelurungon nähtäväksi kahdelle sosiaalialan työntekijälle, koska halusimme saada mielipiteitä tekemästämme haastattelurungosta. Näiden saatujen tietojen pohjalta pystyimme tarkentamaan ja muokkaamaan haastattelurunkoamme ja orientoitumaan paremmin tuleviin teemahaastatteluihin.

Tiedämme, että tutkimuksen toteutuksessa ja aineiston keruussa tulee kiinnittää erityistä huomiota eettisyyteen. Aiheemme on arkaluontoinen ja varsinkin haastattelutilanteissa tuli huomioida myös oma asennoituminen haastateltaviin, tilanteen ainutkertaisuus haastateltaville sekä luottamuksellisuus jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Pyysimme haastateltaviltamme allekirjoitukset haastatteluun suostumiseen. Suostumus oli liitteenä kirjeessä, jossa kerroimme tutkimuksestamme mielestämme kaiken oleellisen. Teimme haastattelurungon (liite 2), jota käytimme apuna haastattelutilanteissa. Osa sai lomakkeen nähtäväksi jo ennen haastattelua, mutta osa näki sen vasta haastattelutilanteessa. Mielestämme tällä ei ollut vaikutusta haastatteluiden onnistumisiin. Sovimme haastattelut jokaisen kanssa henkilökohtaisesti puhelimen välityksellä.

Haastatteluihin osallistui viisi perhettä eri puolilta Ylä-Savon SOTEa. Mielestämme tämä lisäsi luotettavuutta, koska tutkimukseen osallistuneet perheet eivät kuuluneet tietyn alueen sosiaalityöntekijälle. Tämä lisäsi luotettavuutta siten, että haastateltavamme ovat olleet eri työntekijöiden kanssa yhteistyössä ja saimme kuitenkin samankaltaisia vastauksia haastateltavilta. Haastatteluista kaksi oli koulumme tiloissa, kaksi haastateltavien omissa kodeissa ja yksi haastattelu pidettiin sosiaalitoimen tiloissa. Välttelimme johdattelevia kysymyksiä teemahaastattelujen aikana, jotta omat näkemyksemme eivät millään tavalla vaikuttaisi haastateltaviemme vastauksiin. Pyrimme tekemään haastattelutilanteet haastateltavien toiveiden mukaisiksi ja mahdollisimman rennoiksi, jotta tunnelma ei olisi vaivautunut ja haastateltavat pystyisivät kertomaan luontevasti kokemuksiaan tukiperhetoiminnasta. Käsittelimme aineistoa siten, että haastateltavien henkilöllisyydet eivät paljastu. Eettisen tietojenkäsittelyn varmistimme sillä, että säilytimme haastattelumateriaalit poissa ulkopuolisten ulottuvilta.

Hävitimme tutkimuksesta saadut haastattelumateriaalit asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua.

Riskinä luotettavuuteen olisi voinut olla tietynlaisten perheiden osallistuminen haastatteluun. Tällä tarkoitamme sitä, että haastatteluihin olisi valikoitunut samankaltaiset perheet, esimerkiksi perheet, joilla kaikilla on myönteinen suhtautuminen tukiperhe-toimintaan. Tällöin emme olisi saaneet tutkittua aihetta riittävän luotettavasti ja monipuolisesti eri näkökulmista. Haastatteluvaiheessa olisi voinut olla myös haasteena se, jos perheet eivät olisi halunneetkaan tehdä yhteistyötä tai SOTEn alueelta ei olisi löytynyt tarpeeksi haastatteluun suostuvia perheitä.

Luotettavuutta arvioidessamme tarkastelimme validiteettia, eli onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu. Olemme pitäneet tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoitteet mielessämme koko tutkimusprosessimme ajan. Toinen luotettavuuden mittari on reliabiliteetti, eli onko tutkimus toistettavissa. Tulokset olisivat mielestämme samat, jos tutkimuksemme tehtäisiin uudelleen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Työmme aikana keskustelimme ja pohdimme aiheestamme paljon. Mielestämme luotettavan työn kannalta on ollut hyvää onnistunut ryhmähenkemme. Jokainen on voinut tuoda esille koko prosessin ajan omat näkökulmansa asioihin. Jatkuva avoin keskustelu on mahdollistanut työn onnistumisen.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastattelimme tutkimukseemme tukiperheissä käyvien lasten biologisia vanhempia, neljää äitiä ja yhtä pariskuntaa. Perheistä kolme oli yksinhuoltajaperheitä. Lapsia oli kolmesta viiteen ja iältään lapset haastatteluhetkellä olivat 3–15-vuotiaita. Lasten keskimääräinen ikä oli 9 vuotta. Tukiperhetoiminta perheissä oli alkanut eri tavoin. Neljässä perheessä toiminta oli alkanut joko sosiaalitoimen, perheneuvolan tai koulun aloitteesta yhteistyössä perheen kanssa ja yhdessä perheessä toiminta oli aloitettu vanhemman pyynnöstä. Tukiperhetoiminta oli kestänyt perheillä 1–7 vuotta ja toiminta jatkuu edelleen jokaisessa perheessä.

Tukiperhetoiminta oli aloitettu perheissä vanhemmuuden tueksi, lapsen koulunkäynnin haasteiden tai vanhemman tai lapsen fyysisen/psykkisen sairauden vuoksi. Kaikki perheet kokivat tarvitsevansa apua arjessa jaksamiseen ja olivat toivoneet itselleen tukiperhettä arkea helpottamaan. Perheet olivat odottaneet tukiperheen saamista eri ajan. Suurin osa perheistä oli saanut tukiperheen jo muutaman viikon kuluessa, mutta osa oli joutunut odottamaan sitä vuodesta jopa kahteen vuoteen. Perheet, joilla tukiperheen saaminen oli kestänyt kauemmin, kokivat odottamisen melko raskaana. Heitä kuitenkin oli helpottanut jo tieto tuen saamisesta, jonka vuoksi he jaksoivat odottaa. Perheistä neljällä oli ollut alusta asti sama tukiperhe.

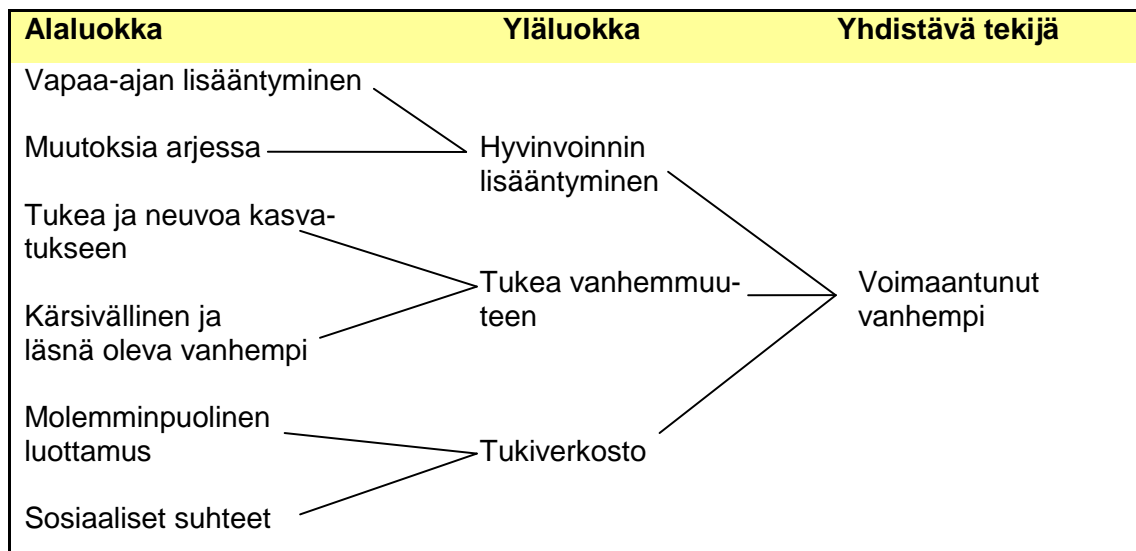
Haastateltavamme kertoivat, että tutustumiskäynnillä tukiperheeseen jännitystä oli ollut puolin ja toisin. Biologisille perheille oli tullut hyvä ja positiivinen ensivaikutelma tukiperheistä. Perheillä ei ollut suuria odotuksia tukiperheitä kohtaan, toivottiin, että lapset viihtyisivät ja heille olisi tukiperheessä tekemistä. Vanhempia oli mietityttänyt lähinnä lasten vieminen vieraaseen perheeseen. Tukiperheen kokemus tukiperhetoiminnasta oli koettu kuitenkin tässä asiassa helpottavana. Vanhempia oli mietityttänyt myös pitkät välimatkat, mutta usein kuljetuksia hoidettiin tukiperheiden kanssa yhdessä. Perheiden toiveita ja odotuksia tukiperheestä oli huomioitu ja kuunneltu hyvin. Suurin osa perheistä oli toivonut tukiperhettä maaseudulta, jossa olisi tarjota lapsille erilaista ja mielekästä tekemistä, kuin mitä oli tarjota kotona kaupungissa.

Tukiperhe sano, että ne niinku haluaa meijät. Ensivaikutelma oli kyllä hyvä, että siellä oli kahvit ja kakut ja kaikki, että on niinku ootettu meitä.

No lähinnä just se, että ovat jäməköitä ja ossaavat säännöt kertoa heti suoraan ja ei tavallaan semmosta lepsuilua. Tarvii aika selekeet rajat ja oikeestaan se, että tulleet toimeen ja tietysti se, että lapset viihtyy siellä ja on molemmille tekemistä. Semmoset normiperhe toiveet, että mitä kotonaki toivoo että lapsille ois.

5.1 Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiselle

Analysoimme tutkimustuloksia viitekehiksemme eli Siitosen voimaantumisteorian näkökulmasta. Kuvaamme tukiperhetoiminnan merkityksiä vanhemmille (kuvio 3.) ja lapsille (kuvio 4.). Kuvioissa olemme nimenneet alaluokat, yläluokat sekä niitä yhdistävän tekijän. Kuvion pohjalta analysoimme ja pohdimme tutkimuksen merkittävimpiä tuloksia tukiperhetoiminnan merkityksistä perheille.

KUVIO 3. Tukiperhetoiminnan merkityksiä vanhemmille

Perheiden hyvinvointi oli vahvistunut ja lisääntynyt objektiivisesti ja subjektiivisesti, kun tukena oli tukiperhetoiminta. Siitosen (2007, 4) mukaan voimaantuminen ilmenee ihmisessä hyvinvoinnin lisääntymisenä, positiivisina asioina sekä työn ilon kasvuna ja ahkeruutena. Lasten ollessa tukiperheessä vanhemmat olivat kokeneet hyvinvoinnin lisääntyneen, joka ilmeni positiivisina muutoksina arjessa ja lisääntyneenä vapaa-aikana. Vanhemmat olivat saaneet rentoutua lasten ollessa tukiperheessä. Lisäksi haastateltavat olivat saaneet viettää omaa aikaa ystäviensä tai puolisonsa kanssa, sosiaalisia suhteitaan ylläpitäen. Lasten poissa ollessa vanhemmat kertoivat tehneensä kotitöitä, jonka myötä myös heidän elinympäristönsä tuli viihtyisämmäksi.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni vanhempien jaksamisen kannalta vapaa-ajan tärkeys. Tämä oli myös vanhempien suuri toive jo tukimuotoa suunnitellessa. Lisääntyneen vapaa-ajan myötä vanhemmilla oli voimia touhuta lastensa kanssa enemmän. Ajatteleminen, että vanhemmat tarvitsevat myös omaa aikaa jaksakseen arjessa. Koko perheen kannalta on tärkeää, että jokaisella on mahdollisuus hengähtää ja saada aikaa myös itselleen. Ihmisen on tärkeää saada toteuttaa itseään ja kokea onnistumista, jotta hän pystyy voimaantumaan.

No onhan se silleen, et jos äiti voi hyvin ni lapsetki voi hyvin. – – Semmonen kokonaisvaltainen, ku minä saan levätä nii minulla on voimaa taas touhuta lasten kans se pariviikkoa etteenpäin.

Haastatteluista ilmeni myös, että tukiperhetoiminta oli auttanut sekä vanhempia että lapsia tiedostamaan ja nimeämään omia tunteitaan. Osa vanhemmista kertoi tunteensa ikävää lapsiaan kohtaan ja he huomasivat lastensakin tunteneen ikävää. Vanhemmat osasivat näin tunnistaa ja eritellä tunteitaan lapsiansa kohtaan herkemmin arjen keskellä.

Perheiden arkeen oli tukiperhetoiminnan myötä tullut helpotusta. Vanhempien saadessa hengähdystaukoja he jaksivat touhuta enemmän lastensa kanssa kuin ennen tukiperhetoiminnan alkamista. Haastateltavat olivat kokeneet tukiperhetoiminnan riittäväksi ja oikeanlaiseksi tukimuodoksi, josta oli ollut konkreettista hyötyä ja apua arjessa selviämiseen. Osa vanhemmista kuitenkin kertoi, että tukiperhetoiminta olisi voinut alkaa jo aikaisemmin heidän perheessään, mutta toiminnasta ei ollut aiemmin tietoa.

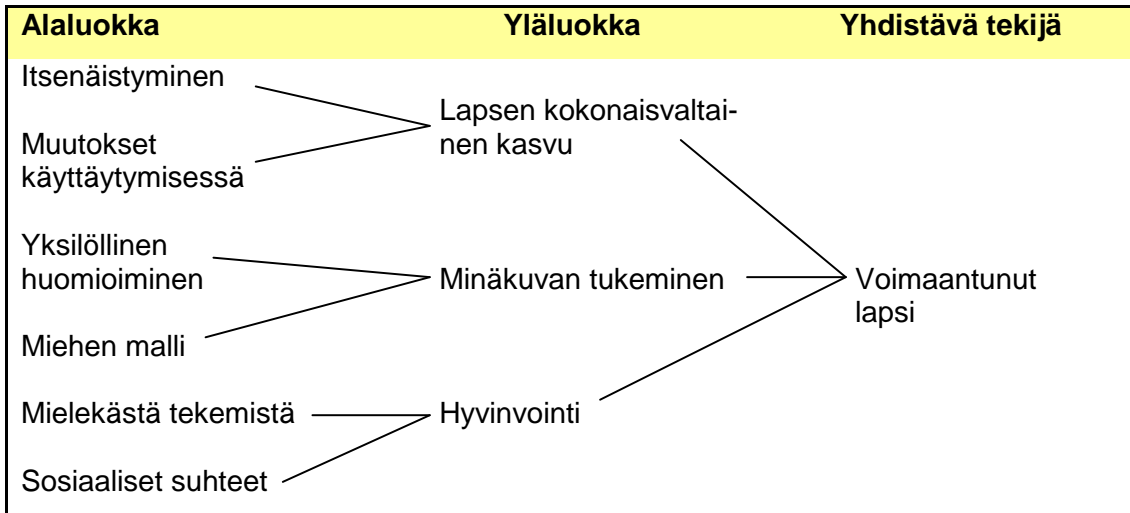
Vanhemmat olivat kokeneet saaneensa tukiperheiltä tukea ja neuvoa vanhemmuuteen sekä lastensa kasvatukseen. Tuki ja neuvot kasvatukseen sekä kärsivällisyyden lisääntyminen olivat merkittäviä asioita vanhemmille tukiperhetoiminnan tuomista muutoksista. Tärkeänä arjessa jaksamisen kannalta koettiin tukiperheen antamat hengähdyshetket, jotka usein käytettiin lepäämiseen, harrastamiseen sekä kotitöiden tekemiseen. Vanhemmat kertoivat olevansa virkeämpiä, kärsivällisempiä ja jaksavansa kuunnella ja viettää lastensa kanssa enemmän aikaa nyt, kun heillä on ollut tukiperhe tukenaan. Tällainen parantunut läsnäolo arjessa koettiin hyvin positiivisena ja voimauttavana asiana. Vanhemmat kokivat tukiperheet myös erittäin hyvänä tukiverkostona, koska useimmilla heistä ei ollut läheisiä tai tuttavias apunaan. Tukiperheistä oli tullut osalle haastateltavista lähes ystäväperheitä.

– – mä huomaan että ne tottelee paremmin muita mutta ei minua, että ihan hyvä, että siellä on joku toinen ihminen joka on sanomassa. Että siihen komentelemiseen – – Mä tarvin jotain aikuista siihen, että mitä tukiperheessä että vähän komentaa.

– – ku on ite ihan väsyksissä nii sitä on vaan että mennee sumussa päivästä toiseen, aamusta iltaan. Ja ennen ku oli tämmöstä tukijuttua nii se oli päivästä toiseen samanlaista että ei sitä jaksanu – – lasten jutut ne vaan meni, mut nyt jaksaa jopa niiku kuunnella enemmän että mitä niillä on asiata. Se jotenki aina vähän katkasee.

Haastatteluista ilmeni, että biologisen perheen ja tukiperheen välille kehittyi yleensä hyvä luottamussuhde. Aikatauluista pystyi sopimaan joustavasti ja vanhemmat pysyivät avoimesti ja luottavasti keskustelemaan tukiperheen kanssa lähes kaikista asioistaan. Osalla luottamus oli syntynyt helposti ja nopeasti jo ensitapaamisella, mutta toisilla siihen oli kulunut aikaa jopa kuukausia, tai luottamusta ei vielä haastatteluhetkellä ollut täysin saavutettu.

Siitosen teorian mukaan voimaantuminen edellyttää yksilöltä selviytymisen halua sekä omien tuntemusten kuuntelemista. Ihminen tarvitsee voimaantumiseen rohkeutta irrottautua totutuista asetelmista. (Siitonen 2007, 5.) Tutkimuksemme tuloksista ilmenee, että kun vanhemmat olivat uupuneita, he kuuntelivat itseään ja hakivat apua tai ottivat tarjotun avun vastaan herkemmin. Heillä oli halu selviytyä lastensa kanssa ja jaksaa arjessa. Osa vanhemmista oli saanut rohkeutta irrottautua totutuista tavoistaan ja ottaa vastaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena tukiperhe.

KUVIO 4. Tukiperhetoiminnan merkityksiä lapsille

Lasten kasvu tukiperhetoiminnan avulla oli ollut kokonaisvaltaista. Vanhemmat kokivat, että lapset olivat itsenäistyneet ja käytökseen oli tullut positiivisia muutoksia. Osa vanhemmista kertoi lasten olleen apuna kotiaskareissa ja tulevansa keskenään toimeen entistä paremmin. Vanhempien mukaan lasten lisääntynyt oma-aloitteisuus ilmenee lasten pärjäämisellä itsenäisemmin ilman jatkuvaa vanhempien läsnäoloa ja ohjausta.

Tukiperheissä lapset olivat saaneet tukea minäkuvan tukemiseen. Lapsia oli huomioitu yksilöllisesti ja he olivat saaneet yksilöllistä aikaa ja turvaa aikuisilta. Minäkuvan tukemiseen oli vaikuttanut myös lasten saamat roolimallit. Haastattelutuloksista ilmeni hyvänä asiana lapsille tukiperheessä oleva miehen malli. Lasten uskallus näyttää omia tunteitaan oli myös lisääntynyt tukiperhetoiminnan vaikutuksesta. Nämä asiat olivat osaltaan vaikuttaneet lasten voimaantumiseen.

Tavallaan se ikävän tunne, että se ei oo mitään pahhaa, et voi ikävöidä ja se on ihan tervettä ikävöidä. Tavallaan oppii myös sen, että ilmasemmaan jos on ikävä.

Mielekäs tekeminen ja uudet ystävyudet tukiperheessä olivat vaikuttaneet lapsen hyvinvointiin. Vanhemmat kertoivat lasten pääsääntöisesti viihtyvän tukiperheissä, joissa oli lapsille mielekästä ja erilaista tekemistä, joihin lapsilla ei kodeissaan välttämättä ole ollut mahdollisuutta. Lapset olivat oppineet tukiperheissä paljon uusia taitoja. He olivat saaneet onnistumisen kokemuksia uudenlaisen tekemisen kautta. Osa vanhemmista kertoi lastensa saaneen uusia ystäviä tukiperhevanhemmista ja heidän

lapsistaan. Kun tukiperheeseen oli syntynyt luottamus, lapset olivat pystyneet turvautumaan tukiperheen vanhempiin ja kertomaan myös omista asioistaan heille luottamuksellisesti.

Tutkimustulosten ja Siitosen voimaantumisteorian pohjalta voimme todeta, että perhe voimaantuu ollessaan tukiperheasiakkaana. Vanhemmat kertoivat monista positiivisista merkityksistä, joita tukiperhetoiminta oli tuonut heidän lapsilleen ja heille itselleen. Biologisissa perheissä lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus oli parantunut tukiperhetoiminnan vaikutuksesta, mikä näkyy kuuntelemisena ja herkkyytenä tunnistaa omia ja toisten tunteita. Tukiperhetoiminta on vapaaehtoista tukea perheille, joten se voimaannuttaa ihmistä kokonaisvaltaisesti ainoastaan hänen omasta halustaan.

5.2 Kehittämishaasteita toimeksiantajalle

Toimeksiantajamme halusi työmme kautta saada tietoa työnsä merkittävydestä. Pyysimme haastateltaviltamme tukiperhetoimintaa koskien palautetta, toiveita ja terveisiä sosiaalitoimelle. Kysyimme myös sitä, ovatko haastateltavat perheet kokeneet yhteydenpidon ja yhteistyön sosiaalitoimen kanssa riittäväksi ja tietävätkö he tukiperhetoimintansa tavoitteet.

Vanhemmat kokivat, että tukiperhetoiminta ei ole kovin suunnitelmallista, mutta suurin osa ei pitänyt käytännön muuttamista tarpeellisena. Osa kertoi, että palaverit olivat hyödyllisiä, mutta osan mielestä ne eivät olleet välttämättömiä. Yksi yhteinen kokoontuminen tukiperhetoiminnan alkuvaiheessa koettiin hyväksi. Perheet arvelivat tietävänsä, että toiminnalle oli asetettu alussa tavoitteet, mutta he eivät muistaneet tai tiedostaneet niitä haastatteluhetkellä. Osa koki, että tavoitteita voisi käydä sosiaalitoimen kanssa läpi ja muuttaa, päivittää sekä täydentää niitä. Vanhemmat toivat esiin tukiperhetoiminnasta henkilökohtaisten tavoitteidensa päivittämättömyyden tai tavoitteiden päivitys ei ollut muistissa. Osalla perheistä tukiperhe oli ollut jo vuosia, joten lapset ovat kasvaneet aloitusvaiheen jälkeen, eivätkä toiminnan alussa laaditut tavoitteet välttämättä enää vastaa tämän päivän tarpeita.

Haastatteluista ilmeni, että sosiaalitoimen tuki oli ollut tukiperhetoiminnan aloitusvaiheessa tärkeää, mutta myöhemmin sosiaalitoimen tukea ei niin paljon tarvita. Perheet kokivat, että kun tukiperhetoiminta on saatu hyvin ja luotettavasti toimimaan perheiden välillä, niin sosiaalitoimen tiiviimpi mukanaolo siinä vaiheessa saattaisi vain tulla

sekoittamaan hyvin toimivaa kuviota. Haastatteluista selvisi biologisten perheiden olevan erityisen tyytyväisiä siihen, että asiat voitiin hoitaa perheiden välillä ilman sosiaalitoimen väliintuloa. Perheet luottivat siihen, että tukiperhe ja sosiaalitoimi sopivat ja keskustelevat tarvittavista asioista keskenään. Perheet luottivat myös siihen, että jos jotakin sellaisia asioita ilmaantuu mistä heidänkin olisi hyvä tietää, niin heille kulkeutuisi tieto joko tukiperheen tai sosiaalitoimen kautta.

Et kyllä nyt tietysti jollain tavalla on kartalla siellä, mut minä en oo missään tekemisissä, eikä oo tarvetta siihen. – – Ei oo mitään risuja, että kaikki on hyvin mennä aina.

Suurin osa vanhemmista tiesi tukiperhetoiminnan olevan osa lastensuojelun avohuollon tukitoimia, mutta he eivät välttämättä mieltäneet sitä tällaiseksi. Haastateltavien mukaan tukiperhetoiminta on hyvä nykyisellään eikä sitä tule heidän mielestään kehittää, tai he eivät osanneet antaa kehittämisehdotuksia. Perheet olivat saaneet tietoa tarpeeksi ja luottamus sosiaalitoimen kanssa on hyvä. Vanhemmat olivat tyytyväisiä yhteistyöhön sosiaalitoimen kanssa ja kokivat sen riittäväksi. Haastatteluista ilmeni, että perheet jollakin tavalla kokivat sen hyväksi, kun sosiaalitoimesta kyseltiin joskus kuulumisia, mutta sen enempää yhteistyötä ei koettu tarpeelliseksi. Perheet olivat tyytyväisiä tukiperhetoiminnasta tukimuotona ja siihen että tällaista tukea on mahdollista saada. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tukiperhetoiminta on heille oikeanlainen tuen muoto. Terveiset sosiaalitoimelle olivat hyvin positiivisia.

Hienoo, että tämmönen on keksitty!

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme työstämiseen kului paljon aikaa ja opinnäytetyöprosessiin sisältyi monenlaisia vaiheita ideointivaiheesta valmistumisvaiheeseen. Työssämme olemme pyrkineet tekemään asiat selkeästi ja johdonmukaisesti huomioiden tieteellisen käytännön noudattamisen. Saimme ainutlaatuista tietoa tukiperhetoiminnasta haastatteleamalla vanhempia, joiden lapset käyvät tukiperheissä. Näin toimimalla saimme vanhempien kokemukset esille. Edellä mainittujen lisäksi pohdimme opinnäytetyöprosessiamme sekä omaa oppimistamme että ammatillista kehittymistämme sosionomeina.

Aiheen tutkiminen oli mielenkiintoista, koska siitä ei ole paljoa tutkimustietoa varsinkaan Ylä-Savon SOTEn alueella. Toimeksiantajallamme oli kiinnostus ja toive juuri tämän aiheen tutkimiseen. Oma ja toimeksiantajamme kiinnostus tukiperhetoimintaa kohtaan motivoi meitä koko prosessin ajan. Opinnäytetyön haasteellisuus on myös motivoinut meitä työn jokaisessa vaiheessa. Tutkimussuunnitelman tekeminen osoittautui haastavaksi ja aikaa vieväksi vaiheeksi. Teorian valinta ja sen rajaaminen hidasti prosessin kulkua, koska emme osanneet heti valita aiheeseemme liittyvää sopivaa teoriaa. Tiedostimme suunnitelmavaiheen merkittävyyden tutkimuksen onnistumisen kannalta, joten käytimme sen tekemiseen paljon aikaa. Suunnitelmaseminaarissamme saimme työn kannalta paljon merkittävää palautetta ja muutosehdotuksia. Tämän jälkeen teoriapohja varmistui ja tutkimuksen tekeminen helpottui sekä selkiytyi meille. Jatkoimme opinnäytetyön tekemistä syventämällä teoriatietoamme ja tutkimusprosessia. Pehdyimme muihin aiheiltaan samankaltaisiin tutkimuksiin ja luimme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

Haimme tutkimukseen vaadittavat asianmukaiset luvat ja sopimukset. Saatuaamme tutkimusluvut jatkoimme tutkimuksen tekemistä teemahaastattelurungon tekemisellä, pohtimalla teoriaan pohjautuvia teemoja. Haastattelurunkoa tehdessämme mietimme, kuinka saisimme mahdollisimman paljon tietoa tukiperhetoiminnasta haastateltavilta. Muokkasimme haastateltaville monipuolisen teemahaastattelurungon, joka kulki selkeässä järjestyksessä ja oli helposti ymmärrettävä.

Perheiden haastatteluun saaminen oli vaikeaa ja vei yllättävän paljon aikaa. Tarkoituksenamme oli saada haastateltavat vanhemmat suoraan sosiaalitoimen lastensuojelutyöntekijöiltä mutta se ei toteutunut niin kuin olimme suunnitelleet. Harjoittelusamme tuli puheeksi haastateltavien vaikea saatavuus. Iisalmen lapsiperheiden koti-

palvelutyöntekijän kuultua haasteemme saimme hänen avullaan haastatteluun joitakin tukiperhetoimintaa käyttäviä perheitä. Hänen ja sosiaalitoimen yhteistyöllä näiden perheiden haastatteluun osallistuminen mielestämme helpottui. Pohdimme tämän johtuvan lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijän ja joidenkin perheiden tuttavuudesta. Tutun henkilön avulla perheillä oli ehkä helpompaa aloittaa yhteistyö kanssamme. Pohdimme myös haastatteluun osallistumisen muita syitä. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi perheiden oli kenties vaikea kertoa henkilökohtaisia ajatuksiaan ja kokemuksiinsa tukiperhetoiminnasta vieraille ihmisille. Haastattelutilanne oli monelle uusi ja tuntematon, joten haastatteluun suostuminen saattoi olla vaikeaa. Lapsiperheiden arki on myös kiireistä eikä haastatteluun välttämättä löydy aikaa tai kiinnostusta.

Opinnäytetyön tekeminen oli meille jokaiselle uusi kokemus. Meillä kaikilla on lukio-tausta, joten emme olleet aikaisemmin tehneet vastaavanlaista tutkimusta. Alussa opinnäytetyö prosessina oli meille kaikille vieras ja jännittävä ja tutkimukseen paneutuminen tuntui haasteelliselta ja pelottavalta. Teemahaastattelujen suunnittelu ja toteuttaminen oli myös uutta mikä toi haastetta, mutta omalla tavallaan myös mielenkiintoa työn tekemistä kohtaan.

Mielestämme oli hyvä, että saimme kokemusta haastattelujen teosta erilaisissa ympäristöissä. Haastattelutilanteet perheiden kotona olivat meistä alkuun hieman jännittäviä, sillä olimme vieraan kodissa. Koululla ja toimistossa haastattelutilanteet olivat kaikille jännittäviä ja tunnelma oli alussa varautunut sekä hieman virallinen, koska ympäristö oli kaikille vieraampi kuin kotioloissa. Perheiden kotona emme voineet vaikuttaa ympäristön tuomiin haittoihin, kuten häiritseviin ääniin. Nämä olivat hieman haittana aineistoa litteroidessamme. Haastattelutilanteet olivat onnistuneita ja opettavaisia kokemuksia. Meillä ei ole ollut kenelläkään kokemuksia vastaavista tilanteista ennestään. Haastattelujen onnistumiselle tärkeää mielestämme oli se, että olimme aina hyvin valmistautuneet ja orientoituneet jokaiseen niistä.

Ammatillisuutemme on kehittynyt suhteessa sosiaalialan koulutusohjelman kompetensseihin. Asiakastyön osaamisemme on syventynyt erityisesti haastattelutilanteiden kautta. Olemme saaneet haastatella asiakkaita henkilökohtaisesti ja kuulla heidän kokemuksiaan tukiperhetoiminnasta. Olemme perehtyneet mielestämme hyvin tutkimuksen eri vaiheisiin ja olemme koko opinnäytetyöprosessin ajan toimineet sosiaalialan eettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkijoina meidän täytyi toimia hienotunteisesti tutkimusaiheen vuoksi, eettisyys huomioiden jokaisessa prosessin vaiheessa. Olemme jo aiemmin tuoneet esille tutkimuksemme eettisyyttä ja pohtineet sitä.

Olemme myös saaneet syvempää tietämystä lastensuojelun avohuollon tukitoimista ja ymmärrämme nyt paremmin tällaisen työn merkittävyyttä.

Yhteistyö eri tahojen kanssa sujui hyvin. Toimeksiantajaltamme saimme apua tarvittaessa, vaikka välillä heidän kiireinen aikataulunsa vaikutti tiedon välitykseen ja saamiseen. Opponenttimme antoivat hyviä neuvoja ja palautetta työstämme. Ohjaava opettajamme on tukenut ja neuvonut työssämme meitä joustavasti. Hän on opastanut opinnäytetyömme kulussa ja olemme saaneet häneltä sisällöllistä ohjausta.

Toimeksiantajamme oli kiinnostunut työnsä merkittävydestä tukiperhetoimintaa kohtaan. Tutkimustuloksista ilmeni, että perheet ovat saaneet tukea ja jaksamista arkeen tukiperhetoiminnasta. Voidaan todeta, että toimeksiantaja tekee merkittävää työtä koko perheen hyvinvoinnin hyväksi. Mielestämme juuri tällainen ennaltaehkäisevä lastensuojelu on työtä, johon pitäisi kiinnittää huomiota entistä enemmän. Konkreettinen tuki ja apu arkeen ovat ehdotonta lapsiperheiden hyvinvoinnin ja voimaantumisen kannalta. Haastatteluissa ilmeni, että tukiperhetoimintaa pitää markkinoida ja tuoda esille enemmän Ylä-Savon SOTEn alueella, jotta tukiperheitä saataisiin perheiden tueksi entistä enemmän. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö tuo myös taloudellisia säästöjä verrattuna siihen, jos lapsi täytyisi sijoittaa kodin ulkopuolelle. Lastensuojelulaissa korostetaan ennaltaehkäisevän lastensuojelun merkitystä. Aina ensisijaisesti on käytettävä avohuollon tukitoimia. Tukiperhetoiminta on yksi mahdollinen avohuollon tukitoimi, jolla pystytään vastaamaan lapsiperheiden avunpyyntöihin.

Ryhmäläistemme yhteistyö on ollut joustavaa ja hyvää ja jokainen on panostanut työn tekoon. Opimme opinnäytetyöprosessin aikana arvokkaimpana asiana taidon työkennellä pitkäjänteisesti laajassa ja monivaiheisessa prosessissa. Pidämme tätä sen vuoksi tärkeänä oppina, koska yhteistyötaidot ovat työelämässä merkittävässä roolissa.

Olisimme voineet työssämme tuoda esille sen, miten biologiset perheet näkevät avun tarpeensa tulevaisuudessa. Keskityimme työssämme enemmän siihen, millaisena perheet kokevat sen hetkisen tilanteensa ja miten heidän avun tarpeisiinsa on vastattu. Tukiperhetyön tarkoituksena on tukea perhettä tietyn ajan niin, että he jossain vaiheessa pärjäisivät omin avuin. Olisi ollut mielenkiintoista tutkia, miten perheet näkevät avun tarpeensa tulevaisuudessa. Käytimme opinnäytetyömme tekemiseen aikaa ja työstimme sitä paljon, jotta pääsimme tavoitteisiimme. Saimme mielestämme

tutkittua hyvin tukiperhetyön merkittävyyttä ja näin lasten biologisten vanhempien kokemukset esille.

Työstäessämme opinnäytetyötämme saimme selville tukiperhetoiminnan merkittävyyden ja ymmärsimme tukiperheitä olevan vähemmän kuin niiden tarvitsijoita. Olisi mielenkiintoista tutkia ihmisten mahdollisia ennakkoluuloja ja motivointia lähteä tällaiseen työhön mukaan. Tutkimuksen voisi toteuttaa toiminnallisena opinnäytetyönä pitämällä jonkinlaisen tilaisuuden mahdollisille tukiperhetoiminnasta kiinnostuneille. Mukana voisi olla jo tukiperhetoiminnassa olevia tukivanhempia kertomassa omista kokemuksistaan. Toinen mahdollinen tutkimusmuoto voisi olla lomakehaastattelun toteuttaminen. Olisi mielenkiintoista tietää, mitkä asiat estävät ihmisiä alkamaan tukiperheiksi. Pohdimme, kuinka tukiperhetoimintaa tulisi markkinoida tukiperhemyönteisille henkilöille ja miten saada heitä kannustettua mukaan toimintaan.

Useat jo olemassa olevat tukiperheet ovat olleet tukiperheinä monta vuotta ja heillä saattaa olla lapsia useammista perheistä viikonloppuisin. Työtä tehdään halusta auttaa perheitä. Meitä jäi mietityttämään se, miksi tukiperheitä on niin vähän ja miksi ihmisiä ei saa mukaan tällaiseen toimintaan. Tämänkaltainen jatkotutkimusaihe voisi lisätä ihmisten tietoisuutta tukiperhetoiminnasta saaden heitä kiinnostumaan vapaaehtoistyöstä tällä alueella. Hyvinvoivat ihmiset voivat olla paremmin vaikuttamassa yhteiskunnassa ja olla siten aktiivisempia kansalaisia. Näin voisi olla vaikuttamassa lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääntymiseen ja parempaan osallisuuteen yhteiskunnassa.

Kiitämme kaikkia henkilöitä, jotka mahdollistivat opinnäytetyömme tekemisen. Erityisesti kiitämme perheitä, jotka osallistuivat haastatteluihin mahdollistaen näin koko opinnäytetyömme. Kiitämme toimeksiantajamme puolelta Marja-Liisa Korhosta ja Riitta Kiviharjua. Iisalmen lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä Leila Silaste ansaitsee kiitoksemme arvokkaasta avusta työn etenemiselle. Ohjaavalle opettajallemme Arja Pesolalle kiitoksemme kuuluu hyvistä neuvoista ja kannustavasta ohjaamisesta. Opponenteillemme Anna-Liisalle ja Emmille kiitos rakentavista palautteista tutkimuksen aikana. Erityisen suuri kiitos myös perheillemme, ystävillemme ja läheisillemme, jotka jaksoitte kannustaa ja tukea meitä koko opinnäytetyöprosessin onnistumisessa. Olemme lopputulokseen erittäin tyytyväisiä.

LÄHTEET

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hokkanen, L. 2009. Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogia. Teoksessa Mäntysaari, M., Pohjola, A. & Pösö, T. (toim.). *Sosiaalityö ja teoria*. Juva: WS Bookwell Oy, 315–334.

Kallunki, H. 2012. Mikä luo hyvinvointia? Teoksessa Palola, A.-P. (toim.). *Kodin hyvinvointi*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 61–64.

Katse lapseen -hanke 2012. *Tukiperhetoiminnan käsikirja*. [verkkojulkaisu]. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö [viitattu 16.4.2012]. Saatavissa: http://www.pslastensuojelu.fi/esitteet/tukiperheen_kasikirja.pdf

Kauppila, R. & Salo, S. 2011. ”Mahtava juttu että on tällasta apua ollu tarjolla”. *Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta lapsiperheiden kokemana*. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kiviharju, R. 2011. Esite. *Tukiperhetoiminta Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä*.

Korhonen, A. 2003. *Vauvaperhetyö keskosten äitien tukena: Tuen sisällölliset piirteet, kustannukset ja vaikutukset keskosten ensimmäisen elinvuoden hoitokustannuksiin* [verkkojulkaisu]. Oulun Yliopisto [viitattu 25.2.2012]. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514271912/html/x721.html>

Korhonen, A. 2005. *Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus.

Kuronen, M. 2004. Valtaistumista vai voimavaraistumista – feministisiä näkökulmia empowermentiin sosiaalityön käsitteenä ja käytäntönä. Teoksessa Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. (toim.). *Sukupuoli ja sosiaalityö*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 227–293.

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. 2009. Johdanto. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 11–19.

Heino, T. 2009. Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 198–213.

Lastensuojelulaki L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 20.10.2011]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mukkala, J. & Myllymäki, H. 2007. *Pelastakaa Lapset Ry:n järjestämä tukiperhetoiminta lapsen vanhempien näkökulmasta*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. *Ammattina sosionomi*. Helsinki: WSOYpro OY.

Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö. *Tukiperheeksi*. [verkkojulkaisu]. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö [viitattu 19.12.2011]. Saatavissa: http://www.pslastensuojelu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=4:tukiperheeksi&catid=32:palvelukeskus-toiminta&Itemid=65

Rui, I., Silver, S. & Uuksulainen, M. 2011. *Tuettavien perheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella* [verkkojulkaisu]. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [viitattu 1.5.2012]. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36594/Rui_lida%20Silver_Susanna%20Uuksulainen_Mirja.pdf?sequence=1

Saarela, P. & Viheriävaara, H. 2000. *Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö. Määrittelyä ja sisällön hahmottelu* [verkkojulkaisu]. Nuorten Ystävät Ry: Multiprint Oy [viitattu 20.4.2012]. Saatavissa: <http://www.nuortenystavat.fi/file.php?162>

Saarnio, T. 2005. *Perhetyö lastensuojelussa*. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Tammi, 240–255.

Siitonen, J. 1999. *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulu: Oulun Yliopisto.

Siitonen, J. 2007. *Voimaantumisen viitekehys* [verkkojulkaisu] [viitattu 13.1.2012]. Saatavissa: <http://www.tyhjoverkosto.fi/materiaalit/seminaarit/siitonen.pdf>

STM. 2009. *Huostaanotto* [verkkodokumentti]. Sosiaali- ja terveysministeriö [viitattu 19.12.2011]. Saatavissa:

http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/lastensuojelu/huostaanotto

Taskinen, S. 2010. *Lastensuojelulain soveltaminen*. Helsinki: WSOYpro Oy.

THL. 2008. *Avohuolto* [verkkojulkaisu]. Sosiaaliportti [viitattu 24.3.2012]. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

THL. 2011a. *Tukihenkilö tai tukiperhe* [verkkojulkaisu]. Sosiaaliportti [viitattu 24.3.2012]. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilo_tai_tukiperhe/

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilo_tai_tukiperhe/

THL. 2011b. *Varhainen asioihin puuttuminen* [verkkojulkaisu]. Sosiaaliportti [viitattu 24.3.2012]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/keinot/puuttuminen/>

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/keinot/puuttuminen/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi.

Willow, C. 2009. Putting Children and Their Rights at the Heart of the Safeguarding Process. Teoksessa Cleaver, H., Cawson, P., Gorin, S. & Walker, S. (toim.) *Safeguarding Children. A shared Responsibility*. Malden, MA: Wiley, 13–37.

Ylä-Savon SOTEn palveluopas 2011 [viitattu 5.5.2012]. Saatavissa:

<http://www.ylasavonsote.fi/gui/default/showattachment.asp?ID=7918&FpTextId=181>

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 2012. *Lasten ja perheiden palvelut* [viitattu 17.5.2012].

Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/index.asp>

TUTKIMUSLUPA

Tutkimusote ja -menetelmät

Tutkimusajankohta: alkaa: - päättyy:

Tutkimuspaikka:

Tutkimussuunnitelma liitteenä

Allekirjoitukset

Paikka ja päivämäärä

7.9.2011 Iisalmi

Tutkimuksen tekijä/tekijät

Aino Toivonen Elukka Kauppi

Oppilaitoksen edustaja/yhteyshenkilö

Sija Pesola

PÄÄTÖS

Tutkimuslupa myönnetään

Yhteyshenkilö: _____

Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut:

Tutkimuksen valmistuttua tekijät toimittavat tutkimuksen yhteyshenkilölle

tiivistelmän (suomeksi / englanniksi)

tutkimusraportin tai/ja

esittelevät tutkimuksensa suullisesti

Iisalmi 20.9.2011

Paikka ja päivämäärä

Ulla-Maria Mäkelä

Allekirjoitus (Nimi ja virka-asema)

Liite 2 1(2)

HAASTATTELURUNKO

1 TAUSTAT

- Ketä perheeseen kuuluu? Iät?
- Kuinka tukiperhetoiminta alkoi perheessänne? Kuinka tulitte tukiperheasiakkaaksi? Kenen aloitteesta tukiperhetoimintaa ryhdyttiin miettimään?
- Kuinka kauan odotitte tukiperhettä? Miksi?
- Miltä tukiperheen odottaminen tuntui?
- Miltä sosiaalityöntekijän tapaaminen tuntui?

2 TUKIPERHESUHTEEN ALOITTAMINEN

- Miten tutustumiskäynti tukiperheeseen sujui?
- Millainen ensivaikutelma teille tuli perheestä?
- Millaisia toiveita/odotuksia teillä oli tukiperhetoimintaa kohtaan?
- Kuunneltiinko teidän toiveita ja mielipiteitä mielestänne riittävästi tukiperhesuhteen alkaessa?
- Toteutuivatko toiveenne tukiperheen suhteen?

3 PERHE TUKIPERHESUHTEESSA

- Kuinka kauan perheellänne on ollut tukiperhe? Onko tukiperhe ollut alusta alkaen sama?
- Miltä tuntui kun lapsi/lapset alkoivat käydä tukiperheessä?
- Mitä luulet miltä se lapsesta tuntui?
- Mitä teitte sillä aikaa, kun lapsi oli tukiperheessä?
- Luotatteko tukiperheeseen? Kuinka kauan luottamuksen syntymiseen meni aikaa?
- Miten yhteistyö tukiperheen kanssa sujuu? (Kuulumisten vaihto, käyntien sopiminen..)
- Mikä on ollut erityisen hyvää tukiperhetoiminnassa?

4 TUKIPERHETOIMINTA

- Onko tukiperhetoiminnalla ollut vaikutuksia lapseen? Millaisia?
- Onko tukiperhetoiminnalla ollut vaikutuksia teihin/teihin vanhempiin? Millaisia? Onko se vaikuttanut teihin vanhempana/vanhempina? Entä koko perheeseen? Onko muutosta tapahtunut? (Aikuisessa, lapsessa)
- Miten lapsi mielestänne kokee saavansa tukea?
- Millä tavoin tukiperhetoiminta on vastannut teidän perheen tarpeisiin? Onko tukiperhetoiminnasta ollut hyötyä teidän perheellenne? Entä haittaa?
- Onko tukiperhetoiminnasta ollut perheen hyvinvoinnin kannalta hyötyä? Millä tavoin se näkyy?

Liite 2 2(2)

- Aloitettiinko tukiperhetoiminta riittävän ajoissa?
- Onko tukiperhetoiminta ollut mielestänne oikea tukimuoto teidän perheelle? Millä tavoin on/ei ole?
- Onko tukiperhetoiminnasta ollut teille oikeasti apua?
- Näkyykö tukiperhetoiminta arjessanne? Millä tavoin? Onko arki helpottunut?
- Miten tukisuhdetta seurataan? Kuinka suunnitelmallista tukiperhetoiminta on?
- Onko tukiperhetoiminta mielestänne tavoitteellista toimintaa? Tiedättekö omat tavoitteenne, jotka on laadittu asiakassuunnitelmaan?
- Miellättekö tukiperhetoiminnan lastensuojelun avoimuuden tukitoimeksi?
- Tulisiko tukiperhetoimintaa kehittää? Miten?
- Onko teillä tietoa siitä milloin tukiperhetoiminta teidän perheessänne loppuu? Kuka sen päättää?

5 SOSIAALITOIMI

- Mitä yhteistyötä teette sosiaalitoimen kanssa? Onko se ollut riittävää? Saitteko tarpeeksi tietoa/tukea sosiaalitoimelta tukiperhetoiminnan alkaessa? Entä nyt? Miten yhteistyö mielestänne sujuu?
- Olisitteko toivonut, että jokin olisi ollut toisin?
- Onko/oliko tukiperhepalaverit hyödyllisiä?
- Terveiset sosiaalitoimelle?
- Toiveita?

6 VAPAA SANA

- Olisiko teillä vielä jotain, jonka haluaisitte kertoa?

Liite 3

Iisalmessa 3.1.2012

HYVÄT VANHEMMAT,

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Savonia-AMK:n Iisalmen yksiköstä. Teemme opinnäytetyön tutkimusta tukiperhetoiminnasta Ylä-Savon SOTEn alueella. Lähestymme Teitä koska lapsi/lapsenne käy tukiperheessä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, millaisia merkityksiä tukiperhetoiminnalla on sitä hyödyntäville perheille Teidän vanhempien ja lapsenne/lastenne näkökulmasta. Haluamme kuulla Teidän vanhempien kokemuksia siitä, millaisia merkityksiä tukiperhetoiminta on tuonut Teidän perheen hyvinvoinnille. Tämän vuoksi Teidän mielipiteenne on erityisen tärkeä.

Opinnäytetyömme aineistokeruun menetelmänä on haastattelu. Tarkoituksenamme olisi nauhoittaa haastattelut, jotta saamme niistä kaiken tarvitsemamme tiedon tutkimukseemme. Haastatteluisimme yksilöllisesti Teitä vanhempia. Haastattelu voidaan tehdä toiveidenne mukaisesti joko Teidän kotonanne tai Iisalmen sosiaalitoimen tiloissa. Opinnäytetyömme on määrä valmistua keväällä 2012, jonka jälkeen se olisi kaikkien saatavissa.

Olemme sitoutuneet käsittelemään asiakastietojanne ja saamaamme haastattelumateriaalia ehdottoman luottamuksellisesti. Perheenjäsenten henkilöllisyydet eivät tule missään vaiheessa esille.

Kiitämme Teitä avustanne!

Yhteistyöterveisin

Eliisa Miettinen, Leena Ojala ja Aino Tuohineva

SUOSTUMUS YHTEYSTIETOJENI LUOVUTTAMISESTA HAASTATTELUUN

Suostun siihen, että sosiaalitoimi saa luovuttaa yhteystietoni sosionomiopiskelijoille Eliisa Miettinen, Leena Ojala sekä Aino Tuohineva haastatteluun kutsumista varten.

Iisalmessa _____ / _____ 2011
